

Börstabol

en gammal by i Holaveden.

I Börstabol finns två gårdar. De har inga särskilda namn men vi kan kalla dem för den östra gården och den västra gården.

Allmänt om Börstabol

Börstabol är en by i Stavabygdens östliga utkant, belägen utmed vägen från Stava mot Tällekullen. I byn bor tre familjer. Därutöver finns ett par fritidshus på ägor.

Börstabol är kanske inte bland de äldsta byarna i Stavabygden men har ändå funnits sedan medeltiden. Från början var det en ensam gård och bara en bonde. Redan under 1600-talet blev det två bönder som delade gårdsbruket. De hade var sina hus, som låg tätt samman på den gemensamma hustomten utmed vägen.

Börstabol består av ett mantal och har en areal på 201 hektar. Begreppet mantal var i gamla tider ett mått på skattekraften. Ett mantal avsåg då en gård av sådan storlek att den kunde ge uppehälle åt en familj samt därutöver betala en viss skatt. Av de 19 byarna i Stavabygden är nio av ett mantals storlek. De övriga byarna är mindre.

Börstabol gränsar i norr till byarna Bankaby och Stavreberg, i öster till Kulhult och Tällekullen, i söder till Glasfall och i väster till Stora Krokek. Börstabol är ytmässigt sett den största byn i Stavabygden och en av de större byarna i socknen.

Börstabol blev förmodligen en boplats någon gång under medeltiden. Hustomten låg troligen även då där den ligger idag, fastän nu delad på två och utökad. Varför valde de första bosättarna denna plats, kan vi undra. Var det kanske saftigt bete för djuren?

I Älvsborgs lösen från 1571 kan vi se att Börstabol då var en kronogård. Sedan ägdes Börstabol av adeln. Från 1647 hörde Börstabol till Per Brahes grevskap och därefter till Klas Fleming. Genom Karl XII:s reduktion kom Börstabol åter under Kronan. Under 1700-talet blev Börstabol skatteköpt, kanske redan i början av 1700-talet.

Vid den geometriska ägoavmätningen 1639 gjordes en enkel karta över kronohemmanet Börstabol med dess åkrar och ängar. Skog och utmark är inte medtagna. I Norrgärdet med sina fyra åkrar uppgavs utsädet till 1½ tunna, i Östergärdets åtta åkrar till 1 ¾ tunna och i Västergärdet med sina tio små åkrar till två tunnor. Ängen uppgavs lämna 20 lass hö. Vidare uppgavs att det fanns skog och utmark till nödtorft.

Storskiftet 1796

Vid storskiftet 1796 *åtskildes husen och byggningstomterna utvidgades och delades*. Så står det i storskiftesprotokollet. Det var lantmätaren E P Zetterstedt som förrättade storskiftesdelningen. Det skedde utan protester eller klagomål och skiftet godkändes vid sommaringet 1797. Något mera

markskifte har inte skett i Börstabol. Därför gäller i stort ännu kartan från storskiftet.

De båda gårdarna i Börstabol innehades vid storskiftet av Jonas Håkansson, som fick det västra läget, och Jonas Jonsson, som fick östra läget. År 1801 förekom ett byte ägarna emellan av bostadshus och någon markbit. Det kan ha varit någon efterdyning till storskiftet. Möjligen justerades då också hustomterna till det utseende som än idag gäller. De båda hustomterna ligger sedan dess på var sin sida om vägen, snett emot varandra.

Storskifteskartan och protokollet till denna upptar inga ägonamn av särskilt intresse, utom möjligen *Gropa och Hattagärdet*. *Gropa* var som namnet visar en grop och låg på västra sidan om vägen några hundra meter norr om hustomten. Hattagärdet var beläget utmed vägen från Börstabol till Stora Krokek

Byanamnet har stavats olika genom åren, Borstaboll 1571, Borstabohl 1620, sedan Bårstabohl, Borsterbohl och Börstabol. Namnets betydelse kan diskuteras men en god teori kanske kan vara att borst avser sådan borst som finns hos t ex svin.

Torp och torpare på Börstabols ägor

Torp och torpare har funnits länge på byns marker, eller som det uttrycktes förr, *på ägor*. Uppgifter om detta kan vi hämta ut kyrkoböckerna men också i domböcker och andra källor. Den första anteckningen om människor på Börstabols ägor har vi från kyrkoböckerna och är från den 16 november 1694. Då dog *Ragnil Jonsdotter på Börstabols ägor, som skött sin gamla åldrande moder*.

Nästa anteckning är från 1699 och gäller Nils Salpetersjudare och hans hustru Elsa på Börstabols ägor. Sedan fortsätter den långa raden av människor på torp och i backstugor på Börstabols ägor, ända fram till 1902, då den siste torparen, Anders Magnus Johansson, dog i sin torpstuga på den östra gårdens ägor. Det är tänkbart att människor långt tidigare än 1694 bott på byns ägor. Se bara på mängden av odlingsarbete som ännu kan skönjas ute i markerna.

På storskifteskartan från 1797 finns tre torp inritade, ett längst i norr, som kallades för Harget, ett torp nere i sydost samt ett torp utmed vägen några hundra meter norr om husen i byn. Detta senare utmed vägen tillkom på 1770-talet av Hans Håkansson. De två förstnämnda torpen fanns troligen redan i slutet av 1600-talet. Vilka som då bodde på det södra resp. norra torpet är nu svårt att säga. Vi kan bara gissa, med utgångspunkt från dopvittnesuppgifter mm. Det är också möjligt att det skedde flyttningar mellan torpen, vilket gör det svårt att med säkerhet säga vem eller vilka som bodde i just det eller det torpet.

Under 1800-talet tillkom ytterligare två torp. Ett låg utmed vägen i nordost där Peter Nilsson 1860 fick motta pris av Östergötlands läns hushållningssällskap för odlingsflit. I sydost tillkom ytterligare ett torp. Omkring år 1870 fanns bara Peter Nilssons torp samt de två södra torpen kvar.

År 1900 bodde endast Anders Magnus Johansson kvar i en backstuga nere i sydöstra delen av byns marker. Han dog där i sin backstuga den 20 november 1902, av ålderdom, 89 år gammal. Därefter finns ingen torpare omnämnd på Börstabols ägor. Att det på 1970- och 1980-talet vuxit upp sommarstugor samt en permanentbostad är en senare historia.

I torpen var det ofta fattigt. Svälten låg nära till, särskilt när skördarna slog fel. Då drabbades dessa fattiga människor dubbelt så hårt. På åtskilliga ställen i kyrkoböcker och mantalslängder uppges att torparen var fattig, utfattig, allmosehjon etc. Detta var inget enbart för Börstabol. Torparfamiljerna hade det fattigt i vilka byar de än bodde.

Uppgifter om torp och torpare framgår också av en torpinventering, *Torp och torpare i Stavabygden*, som finns på Ödeshögs bibliotek.

Vägar och stigar

I gamla tider färdades människorna till fots eller på hästryggen. Vagnarna kom troligen inte förrän under senare hälften av 1700-talet. Den första vagnvägen i bygden var Holavedsvägen, landsvägen mellan Gränna och Ödeshög. Den blev förmodligen vagnväg redan under 1600-talet. Först var det bara under torra sommarmånader men undan för undan blev vägarna bättre. Vid tinget 1722 var Nils Jönsson i Börstabol instämnd av kronolänsman Arvid Hasselberg för bristande vägunderhåll. Det står inte angivet vilken väg detta gällde. Troligen gällde det den gamla landsvägen, Holavedsvägen.

Vägen mellan Stava och Kulhult, eller Kulhulta tall som det sades förr i tiden, fanns redan vid storskiftet 1797 och hade redan då, åtminstone i stora drag, den sträckning som den har idag. Vagnväg blev den nog inte förrän någon gång under 1700-talet. Dessförinnan hade den troligen varit ridstig, och kanske vagnväg bara under torra sommarmånader.

Vid hösttinget 1855 diskuterades underhållet av vägen mellan Kulhulta Tall och allmänna landsvägen vid Stava. Det var Peter Samuelsson i Glasfall som väckt ärendet. Han yrkade att bönderna i Tingstad, Klämmestorp och Harsbol och flera andra byar borde delta i underhållet. Han uppgav att vägen användes dels för allmänna skjutsningen vid gästgivargården i Holkaberg och vidare för resor till Gränna och till Röttle kvarnar. Som vittnen i målet hördes bland andra torparen Peter Nilsson i Börstabol och hans son Kristoffer Petersson.

Rätten konstaterade att de instämnda bönderna hade användning och fördel av vägen och att de borde delta i underhållet. Men målet uppsköts och jag har ingen uppgift om vad beslutet sedan blev.

Vägen förbi Börstabol blev en allmän väg i början av 1900-talet, kanske redan 1902. Enligt uppgift användes vägen vid den tiden för transporter från sågen i Tällekullen till bränneriet i Orsnäs. Det var troligen ägaren av Orsnäs som låg bakom detta. Östra gården i Börstabol ägdes dessutom av honom under åren 1894 till 1912.

Börstabols kyrkväg

I gamla tider var gångstigarna viktiga. Från gården i Börstabol gick stigar ut till torpen på ägorna, till torpen i söder och till torpen i norr. Till det södra torpet gick enligt generalstabskartan på 1870-talet en stig från Glasfall och den ledde sedan vidare österut till Tällekullen. Vi vet också att stigar ledde från Börstabol till Stavreberg. Det var dels en stig från Peter Nilstorpet förbi Harget och sedan vidare till Fällan i Stavreberg och dels en stig från Börstabol till Klintagården i Stavreberg.

Båda dessa stigar kan fortfarande skönjas ute i markerna. Den sistnämnda var i gamla tider Börstabols kyrkväg, detta enligt en anteckning i domboken 1708.

Det är denna stig, via Stavreberg som människorna från Börstabil i helg och söcken i äldre tider, färdades till Ödeshög. Det var den vägen de bar sina döda till kyrka och kyrkogård och sina nyfödda barn till och från dopet. Möjligen upphörde användningen av denna gamla kyrkväg under 1700-talet. Storkifteskartan från 1796 upptar inte denna stig. I förlagan till häradskartan från 1870 finns dock stigen ännu inritad. Möjligen blev det bättre vagnväg via Stora Krokek och sedan landsvägen till Ödeshög.

Epidemier och farsoter

Stora epidemier och farsoter har då och då gått över bygden i gamla tider men de tycks ha skonat Börstabil någorlunda. Pesten 1710 och 1711 skördade inga offer i byn. I grannbyn Stora Krokek dog sju personer i pesten. 1737 var nästa år med höga dödstal. Även då skonades Börstabil. I Lilla Krokek dog det året tre personer. 1773 var nästa svåra år och då dog fyra människor i Börstabil, Håkan Nilsson av hetsiga sjukan, gossen Peter Petersson av lungdot samt torparen Bengt Tunberg och fattighjonet Kerstin Andersdotter av rödsot. De två sistnämnda bodde på ägorna. I den stora rödsotsepidemin 1857 skonades byn helt medan det i Stavreberg avled sju, i Stora Krokek tre, i Lilla Krokek fem och i Sunneryd hela nio personer.

Ur domböckerna

Av domboken från 1607 framgår att Lasse Svensson i Börstabil på något sätt hade skadat Måns i Bråten. Denne hade sedan *dött på berget* och efter målsägandenas böner för Lasse Svensson dömdes denne till böter. Vi vet inte något närmare om Lasse Svensson. Möjligen var han bonde i Börstabil.

Någon gång i början av 1662 hade Tore i Kulhult överfallit Per i Tällekullen med ord *och hugg*. Detta skedde i Börstabil och Tore dömdes till dryga böter för detta. Efter denna notis är det i domböckerna tyst om Börstabil ända till år 1684, men då gällde det dråp.

Den 10 april 1684 hölls extrating i anledning av ett dråp i Börstabil. Tinget hölls vid gästgivargården i Holkaberg. Som nämndemän från bygden ingick i häradsnämnden krögaren Nils Bryngelsson i Holkaberg och Anders Jonsson i Stava.

Det var ett mycket sorgligt mål som häradsrätten här hade att ta ställning till. För rätten framfördes från Vadstena slottstorn en fångslad pojke, Sven Månsson, endast 16-17 år gammal. Han anklagades för att med en bössa ha skjutit ihjäl pigan Anna Stensdotter Börstabil. Dråpet hade skett psalmsöndagen den 23 mars 1684.

Som vittnen hördes drängen Per Persson i Holkaberg, pigan Karin Nilsson i Börstabil och ryttaren Lars Persson på Bultsbols ägor. Enligt vittnesmålen tilldrog sig händelsen enligt följande:

Sven Månsson skulle på uppmaning av sin husbonde, Anders Jönsson i Börstabil, gå till Nils i Glasfall och återlämna en bössa som varit till låns i Börstabil för att skjuta räv. Bössan låg på ett bord inne i huset och var laddad. Sven hade av sin husbonde tillsagts att vara försiktig med bössan. Sven kom så ut ur huset med bössan på armen. Husen i Börstabil låg ganska tätt.

Det var endast nio steg mellan husen, där de låg på en linje på västra sidan om gårdsplanen. När Sven kom ut ur huset stod pigorna Anna Stensdotter och Karin Nilsson i dörren till Jöns Nilssons stuga. Det var nu som olyckan skedde. Ett skott gick plötsligt av och det träffade Anna Stensdotter i huvudet. Hon föll omkull och var död. Sven märkte ingenting av detta förän Karin Nilsson ropade till honom. När han då upptäckte vad som skett blev han förtvivlad, kastade ifrån sig bössan och ropade: *Gud nåde mig, och grät bittert.*

Vid rannsakingen framkom att Sven var en stilla och pålitlig pojke. Han hade varit i tjänst hos Anders Jönsson i snart fyra år. Dessförinnan var han hos Gösta i Skrädeberg ett år, hos befallningsmannen Anders Skog i Skärstad 1½ år och hos Per i Mark ett år. Alla dessa var belåtna med honom. Vad han tjänat har han gett till sina fattiga föräldrar som bodde i en backstuga. Hans föräldrar var med på rannsakingen och bad inför rätten med *gråtande tårar om nåd* för sin son.

Svens husbonde, Anders Jönsson, tillfrågades varför han icke gått till kyrkan denna söndag, då hade denna skadan aldrig blivit gjord. Anders Jönsson svarade att *vi kunde inte komma åstad för allt vatten i kärr och ångar som nu är i islossningen och för den långa vägen.* Han tog sina socknemän till vittnen härpå.

Målet blev uppskjutet för att länsmannen skulle göra vissa undersökningar på platsen. Därefter kom målet åter upp den 9 maj samma år. Då tillfrågades Sven om han kunde gå ed på att gärningen inte skedde med hans vilja. Han svarade att det ville han gärna göra. Grannarna runt omkring ville också gå ed med honom att det inte skett med hans vilja.

Av rättsens beslut framgår att Sven Månsson låtit sig godvilligt fängslas och att han gråtit mycket över vad som skett. Rätten dömde Sven Månsson till böter för begånget dråp med våda. Anders Jönsson som med sitt husfolk denna palmsöndag utan förfall varit hemma från kyrkan fick böta för det. I höstetingets protokoll för 1684 har antecknats att drängen Sven Månsson inte kunde betala sina böter. Det är då möjligt att han fick kroppsstraff i stället. Om detta har jag inga uppgifter.

Vid tinget den 1 oktober 1688 anklagades drängen Knut Jönsson och pigan Maria Nilsson, båda från Börstabil, för *begånget lägersmål* emellan. Båda erkände och berättade att det skett i Börstabil. Maria var havande. Rätten dömde honom till 40 daler silvermynt i böter och att skaffa Maria i kyrkan och till barnets underhåll två tunnor spannmål och en ko. Maria dömdes till 20 daler silvermynt och bägge skulle undergå behörig kyrkoplikt. Vilka Knut och Maria var är vi inte helt säkra på. Detta var innan kyrkoböcker började föras. Knut var dräng hos bonden Jöns.

Detta mål har också upptagits i Anbytarforum på Internet och där har Christian Juliusson forskat vidare om Knut Jönsson och funnit att han blev bonde i Tuna i Stora Åby och gift med en dotter till Tyres Nilsson i Stora Krokek. Där fanns en son till Knut som hette Bengt och denne kan ha varit hans son med Maria Nilsson.

I Börstabil har därefter inte inträffat några särskilt stora brott, inga mord eller dråp, vad jag känner till från de källor som finns och som hittills studerats. En och annan oenighet, ett och annat slagsmål som slutat inför tinget

men i övrigt har det i byn varit god grannsämja. De tingssaker som jag hittills funnit i domböckerna har jag i korthet intagit i anslutning till respektive person längre fram i denna berättelse.

Människoöden

Under denna rubrik vill jag nämna torparen Peter Nilsson. Platsen för hans torp kallas fortfarande för Peter *Nilsas* utmed vägen mellan Börstabol och Kulhult. Det är inget dramatiskt levnadsöde men ändå har han något ovanligt att berätta. Han fick medalj för odlingsflit 1860. Peter Nilsson fick slita hårt, och var ändå utfattig.

Vi kan också nämna en annan person från Börstabol, nämligen Jonas Peter Håkansson, nämndeman, häradsdomare och betrodd kommunalman och skrivkarl i bygden. Han var en storman i socknen, förmögen och hade stor utlåning av pengar till människor i bygden, en sorts privatbank. Han var syssling till Peter Nilsson. Deras fäder var kusiner och de hade en gemensam bondebakgrund i Börstabol. Se vidare om dessa människor längre fram i denna berättelse.

Folkmängd

Börstabol har inte varit bland de mest folkrika byarna i bygden. Under 1600-talet bodde här en eller två familjer.

Vid mitten av 1760-talet fanns två bondefamiljer, vidare sockenskräddaren och dennes familj och lärlingar. Här fanns också en änka med tre döttrar, en avskedad soldat med familj, en torpare och fattighjon med hustru samt en inhyst och ofärdig man, ytterligare två änkor, den ena fattighjon, d.v.s. med bidrag från socknen. Hon var änka efter en ryttare. Vidare bodde här *ett inhyst quinfolk*, (en kvinna med något tvivelaktigt anseende, enligt den tidens sätt att se).

Under 1800-talet var folkmängden i byn oförändrad. Sockenskräddaren ingick äktenskap med en bonddotter och blev jordägare omkring 1825 och därefter har inte nämnts någon sockenskräddare i byn. I slutet av 1800-talet började invånarantalet minska. År 1910 bodde här 14 människor fördelade på två bondefamiljer.

Emigrationen

Emigrationen till Amerika skonade Börstabol. Endast fem personer har jag antecknat. Lägg därtill kanske ett antal personer från byn som utflyttat via någon annan ort.

Släktgård

Den västra gården i Börstabol är en släktgård som gått i samma släkt i flera århundraden. Den nuvarande ägaren till den västra gården i byn, Gösta Gustavsson, kan på sin gård räkna sig som 7:e generationen. Kanske kan han räkna ännu flera generationer bakåt i tiden men det är svårt att med säkerhet fastställa. I Börstabol har dock även tidigare funnits långa släktkedjor, vars medlemmar nu lämnat byn och bor på andra håll. Två släkter har dominerat byn genom åren, dels den släkt som Gösta Gustavsson tillhör och dels Jöns Perssons släkt.

Jöns Perssons släkt fanns i Börstabol under tiden 1805 -1898. Under denna tid var tre generationer efter varandra ägare och brukare av den östra gården i byn (Jöns Persson, Johannes Jönsson och Oskar Johansson). Mer om detta längre fram i texten.

Människorna i Börstabol

Redovisningen börjar med 1571 och fortsätter sedan undan för undan fram till nutid. För nyare tid blir dock min redovisning översiktlig. Det som ligger nära inpå oss får berättas senare.

Våra äldsta uppgifter om Börstabol är magra och grundas till större delen på uppgifter ur mantalslängder, jordeböcker, domböcker och liknande. De upptar ofta endast förnamn på husfadern. Övriga familjemedlemmar omnämns oftast inte. Jag har därför valt att redovisa dessa uppgifter i tabellform.

År	Namn	Källa
1571	Per Joensson (0,5 lispund koppar, 2 stutar, 2 kor, 2 får, 3 svin, en häst)	Älvsb
1607	Lasse Svensson	Domboken
1613	Bengt och Thy	Älvsb
1620	Bengt (3 hästar, 4 oxar, 11 kor, 2 stutar, 8 getter, 12 får, 3 svin, 4 tunnors utsäde)	BU
1621	Bengt (5 hästar, 8 oxar, 18 kor, 19 getter, 5 svin, 33 får, 4 tunnors utsäde),	BU
1627	Bengt (8 mantalsskrivna personer i byn)	M
1637	Bengt, räntan 11-22-16 (daler, öre och penningar)	BU
1637	Bengt samt Töres, en man över 60 år	Mil.
1638	Bengt samt Töres	-"-
1640	Bengt	J
1641	Töris och Bengt	M
1643	Tyres, hustru, son och piga	M
1645	Tyres med hustru och piga, Bengt med hustru och piga	M
1645	Bengt, räntan 11-22-16	J
1646	Bengt	M
1647	Tyres med hustru och son, Bengt med hustru och dotter	M
1648	Bengt	Mil.
1648	Tyres Linnarsson, hustru Karin P dotter, Bengt Torstensson, d Torsten Bs	M
1651	Joen samt ? fyra mantalsskrivna personer	M
1652	Joen	M
1655	Joen	M
1658	Joen med hustru Elin samt Per med hustru Anna	M
1659	Joen med hustru Elin samt Per med hustru Anna	M
1661	Tore i Kolhult överfallit Per i Börstabol, se domboken	
1661	20 nov föddes Peter (Svensson) i (Borstabohl	K
1661	29 dec föddes Maria (Jönsdotter)i Borstabohl	K
1661	dog en piga, Jöns svägerska i Borstabohl	K
1663	dog Jönses son i Borstabohl	K

1663 dog Jönses moder i Borstabohl	K
1675 Bengt, räntan 11-22-16,	J
1681 Anders med hustru, Per (?) med hustru	M
1682 Sventtjönaren Anders hustru, Jöns med hustru	M
1684 Anders och Jöns, (se nedan)	Mil
1684 Dråp i Börstabol. Se domboken	
1685 Anders Jönsson och Jöns N, räntan 13-00-16	J
1687 Jöns med hustru, dr Knut, Anders m hustru och dr Bengt	M
1688 Jöns m hustru, dräng Knut, Anders m hustru och dr Bengt	M
1688 Drängen Knut Jönsson åtalad för lönskaläge, se domboken	
1689 Jöns m hustru och dr Rasmus, Anders m hustru o dr Knut	M
1690 Jöns m hustru, dr Rasmus,	
Anders m hustru, dr Per, p Karin	M
1691 Jöns m hustru, dr Måns, Anders m hustru, p Ingeborg	M
1693 Jöns m hustru, d Ingeborg, dr Nils, p Karin,	
Bengt m hustru, dr Rasmus, p Ingeborg	M
1696 Jöns Nilsson förlorat en kviga p g a lösa hundar, se domboken	

Förklaringar

Älvsb = Älvsborgs lösen	BU = boskaps- och utsädeslängd
M = mantalslängd	J = jordebok
Mil. = militära källor	K = kyrkobok (endast 1661-63)

Tabellen ovan visar 1600-talets noteringar om Börstabol. En del förklaringar har redan lämnats. Längre fram kommer ytterligare förklaringar till ett och annat.

Under de sista årtiondena av 1600-talet fanns två bönder i Börstabol. Anders Jönsson och Jöns Nilsson.

Anders Jönsson är omnämnd i domboken från 1685 rörande dråpet i Börstabol. Hans hustru var från Häggestad men vi känner inte hennes namn. En syster till henne var gift med Anders Jonsson i Munkeryd. Anders var möjligen kvar i Börstabol till 1691 eller 1692, men vart de sedan tog vägen har jag ingen uppgift om. Möjligen var Anders son till den Joen eller Jöns och hans hustru Elin som fanns i Börstabol vid mitten av 1600-talet. Efter Anders kom en bonde som hette Bengt Persson, se längre fram om honom och hans familj.

Jöns Nilsson och hans familj redovisas nedan.

Från 1693 börjar kyrkoböcker föras i Ödeshögs församling, med anteckningar över vigda, födda och döda. Husförhörlängder kom senare. Jag börjar redovisningen av människorna i Börstabol med Jöns Nilsson och hans hustru Sara Persdotter och deras två barn.

Jöns Nilsson	(1639), bonde i Börstabol åren 1669-1699, död 1699,
H Sara Persdotter	(1668), död 1699,
Barn: Karin	(1685), gift med Nils Jönsson, se nedan
Nils	1694-05-26, död 1695

Jöns Nilsson var född i Skälaby 1639 och kom till Börstabol 1669. Han uppgavs ha varit brukande bonde i 30 år. Saras bakgrund är jag osäker på, Hon var möjligen från Börstabol. De dog båda två 1699, hon 30 mars och han 28 maj. Dottern Karin och hennes man övertog gårdsbruket.

I domboken kan vi läsa om en tvist mellan Jöns Nilsson i Börstabol och Hans Davidsson i Bodebol. Tvisten rörde en kviga som dött i Börstabol. Kvigan skulle ha dött efter att en hund från Bodebol bitit kvigan. Rätten dömde den 17 februari 1696 Hans Davidsson i Bodebol, såsom ägare till hunden, att betala kvigan.

Från domboken 1704 finns en notering som är lite svår att förstå. Hans Nilsson i Gyllinge med sin son Nils Hanson hade vid sommaringet 1704 inlämnat en ansökan om att få skatteköpa Gyllinge. Närvarande var hustrun Kerstin Jönsdotter samt den andra sonen Jöns i Börstabol och mågen Per Hanson i Mörstorp. Så fick *modren och sonen halva äganderätten vardera i Gyllinge gård*. Jag har svårt att tolka detta. Klart är att Hans Nilsons släkt fanns i Börstabol redan 1704. Var Jöns i Börstabol kanske en broder till Hans Nilsson i Gyllinge?

Nils Jönsson ----, bonde, född i Sväm, gifta 1707
H Karin Jönsdotter (1685),
Barn: Sara 1708-12-26, död 1709
Jöns 1710-07-17, gift med Marg. Karlsdotter Glasfall, se nedan
Nils 1713-11-05,
(Anders 1715-)
Karin 1717-04-22,
(Nils 1719)
Måns 1720-06-02,
Sara 1723-01-28,
(Karin 1730,)

Nils och Karin övertog den ena halvgården i Börstabol efter hennes föräldrar. Karin var sannolikt dotter till Jöns Nilsson och Sara Persdotter i Börstabol. Nils uppges i vigselnotisen vara från Sväm. Hans bakgrund där är okänd. I död- och begravningsboken finns anteckningar som tyder på att Nils och Karin haft fler barn än som uppgivits ovan (inom parentes).

Nils Jönsson förekommer på många ställen i domböckerna. Det var trätor med myndigheter och med grannar. Det fanns kanske flera orsaker. Han tvingades till slut att lämna gården i Börstabol och blev torpare på ägor. Det var den bräckliga ekonomi som var den största orsaken till detta. Här följer så utdrag ur domböckerna.

År 1708 hade Nils i Stavreberg instämt bönderna Nils och Per i Börstabol för att Börstabols kreatur gjort skada på ett sädesgärde i Stavreberg. Nils och Per i Börstabol blev ålagda att ersätta skadan. På den tiden var det troligen ängsmark ända fram mot Stavrebergs gräns. Dessutom gick Börstabols kyrkväg åt detta håll och vi kan anta att det var utmed denna led som kreaturen kommit in på Stavrebergs marker.

Nils Jönsson blev 1718 instämd till tinget av kronolänsman Hasselberg för att han med *hugg och slag* överfallit profossen Anders Arvidsson när

denne skulle hämta Nils tjänstegosse till tjänst hos komministern i Ödeshög. Nils blev därför år 1720 dömd till böter för *tre skuffanden* på kronobetjänten. Varför Nils i Börstabol skulle ha sin *tjänstegosse eller lilldräng* hos komministern framgår inte.

År 1722 hade kronolänsmannen på nytt instämt Nils Jönsson till tinget, denna gången för att Nils inte underhållit sitt vägstycke på landsvägen (Holavedsvägen). Nils Jönsson lovade inför rätten att rätta till bristerna på sitt vägstycke och troligen lät häradsrätten saken bero med detta.

Kronobefallningsmannen Isaac Torstensson hade till sommaringet 1726 instämt Per Bengtsson och Nils Jönsson i Börstabol för rest på räntorna och åboendesumma ifrån år 1714 till och med 1725. Bönderna sade sig vilja betala vad de var skyldiga, när de fick uträknat huru mycket det var. Befallningsmannen berättade att han några gånger kallat dem tillsammans men att detta inte gått att ordna. Rätten ålade dem att betala sina skulder.

Nils hade lite svårt med myndigheterna. Det var också svårt att dra jämt med sin granne om det sambruk som rådde i byn. Att det ibland kunde vara si och så med grannsämjan framgår av att Nils Jönsson och Per Bengtsson instämt varandra till vintertinget 1727. Det gällde *åtskilliga oförrätter och beskyllningar och trätor som förekommit emellan dem*. Båda begärde nu att tingsrätten *måtte vid 20 dalers vite förbinda dem, att ingendera av dem skulle den andre med oanständiga ord eller gärningar angripa, utan i stället giva tillfälle till varaktig sämjas behållande, vilket rätten prövade skäligt bevilja*.

Detta hjälpte tydligen inte. Vid höstetinget 1731 hade det återigen förekommit skällsord och trätor. Häradsrätten tog dock inte upp detta eftersom de kommit med detta endast tolv dagar före tinget. Troligen förliktes de båda därefter. Jag har inte sett något om fortsättningen av detta mål.

Kronobefallningsmannen Sjösten hade till 1731 års vinterting instämt Nils för att denne skrivit till landshövdingen och där kommit med *åtskilliga sanningslösa och ärevördiga tillvitelser*. Nils hade i sitt brev till landshövdingen också hävdatt att kronobefallningsmannen ville ha bort honom från gården, genom för höga skatter.

Gården ägdes då av kronan och Nils var således en *kronobonde* som det då hette och han fick inte göra hur han ville. Nils hade från gården bortkört och sålt hö, vilket han också åtalades för. Slutet blev att Nils av tinget dömdes att böta, dels för ärevördiga beskyllningar och dels för att han olovligen bortfört hö från gården. Han dömdes också att göra avbön för sina beskyllningar.

Nils Jönsson hade kommit på obestånd och det var sannolikt detta som gjorde att Nils och Karin tvingades bort från gårdsbruket. I mantalslängden för 1730 anges de som *inhyses*.

Kronolänsmannen Sundkvist hade till vintertinget 1732 instämt Johan Gudmundsson i Näteryd, Nils i Börstabol, Jöns i Visjö och Bengt i Vantekullen för att de försummat snöskottningen vid Ombergs djurgård. Johan Gudmundsson uppgav att han varit i Småland och därför inte nåtts av budet om snöskottningen, vilket nämndemannen Nils i Gyllinge intygade. Nils i Börstabol uppgav att han inte fått bud om snöskottningen förrän samma dag,

så att det var för sent att inställa sig. Bengt i Vantekullen uppgav att han var sjuk och sängliggande. Jag känner inte utgången av detta mål.

Borgmästaren Sundvall i Vadstena hade till hösttinget 1732 instämt Nils Jönsson och Per Bengtsson i Börstabol. Sundvall hade tidigare varit lantmätare. Han hade varit i Börstabol och utfört mätningar och gjort en beskrivning av hemmanet. Han yrkade ersättning för sitt arbete.

Det gällde ersättning för resa fram och åter med två hästar. För detta krävde han i ett för allt 12 daler silvermynt. Dessutom vill han ha sex daler silvermynt för rättegångskostnaderna. Nils och Per hade inte inställt sig, trots att de fått stämningen tre veckor före tinget. De blev senare ålagda av rätten att betala kostnaderna för mätningarna. Dessa mätningar avsåg troligen ett underlag för värderingen inför ett skatteköp av Börstabol.

Vid vintertinget 1733 hade länsman Sundkvist instämt bonden Nils Jönsson i Börstabol för att han försummat gudstjänsten söndagen efter nyårsdagen. Nils Jönsson påstod att han varit vid Ödeshögs kyrka men kommit vid slutet av gudstjänsten och därför stått utanför kyrkodörren, åberopade sig däröver på kyrkoväktaren vid Ödeshög. Denne var inte närvarande vid tinget och målet uppsköts. Hur målet sedan slutade har jag inte funnit någon uppgift om.

Vid sommartinget 1733 hade Lars Arvidsson instämt Nils Jönsson i Börstabol rörande ett sto som Nils köpt. Möjligen ville Nils återlämna stoet. Det hade gått för lång tid sedan köpet och Nils ålades att betala resterande summa.

Sedan Nils Jönsson kommit på obestånd och fråntagits bruket av gården överlämnades detta till Nils Hansson i Gyllinge och Elias Östensson i Porsarp. Nils Jönsson försökte på alla sätt att få vara kvar och behålla bruket, men han fick slutligen ge upp, troligen år 1735.

Vid höstetinget 1735 hade Nils Jönsson i Börstabol instämt Nils Hansson i Gyllinge och Elias Östensson i Porsarp för något kontraktsbrott rörande gårdsbruket. Han anmälde dem också för *hemgång*. Nils och Elias förklarade att de efter landshövdingens resolution hade övertagit vårbruket 1735 från Nils Jönsson.

Domboken berättar vidare att enligt landshövdingens resolution skulle *Elias Östensson behålla hemmanet Börstabol och Nils Jönsson som en utfattig och oduglig åbo därifrån utkastas. Vad hemgången beträffade bestod detta i att länsmannen fått order att ta Nils Jönssons kreatur från honom. Häradsrätten konstaterade att det tillhör herrar landshövdingarna att av och tillsätta åboar på kronohemman. Därför kan tingsrätten inte befatta sig med detta mål.* De befriade dock Nils och Elias från Nils Jönssons tillmäle om *hemgång*. Därmed var en ny bonde etablerad i byn.

I mina anteckningar från detta mål skymtar att det också hade upprättats ett kontrakt mellan Elias Östensson samt Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabol rörande övertagandet av bruket av Börstabols gård. Det var detta kontrakt som Nils Jönsson menade att Nils Hansson och Elias Östensson hade brutit emot.

Vid höstetinget 1735 hade Elias Östensson i Börstabol instämt Nils Jönsson i Börstabol för att denne ur hans kölna stulit en halv tunna rått malt.

Nils Jönsson förklarade att han tagit detta malt, därför att det varit av hans eget utsådda korn och hade icke tillhört Elias. Nils svarade därför med en motstämning för *ohemul beskyllning*. Rätten funderade över detta och kom fram till att Nils inte begått någon stöld. Rätten kunde inte heller komma med något utlåtande heller i övrigt i detta mål. Kölna var ett torkhus för kött, fisk, malt, spannmål och lin.

Vid höstetinget 1735 hade Nils Jönsson i Börstabil instämt Elias Östensson och drängen Johan Jönsson i Gyllinge för att de överfallit honom med hugg och slag i hans egen gård, där han *tröskat lite säd i sitt trångmål*. Dagen efter hade Elias Östensson med drängen kommit till samma loge och börjat tröska. Nils hade då gått dit men då hade Elias huggit honom i högra handen med en yxa och Johan slagit honom två hål i huvudet med en slaga. Elias Östensson förklarade att han av landshövdingen anfortrotts hemmanet och i år besått det med utsäde. Därför har han också med drängen gått till Börstabil för att tröska. Då hade Nils Jönsson kommit dit och kommit i slagsmål med Johan. Elias nekade till att ha huggit Nils med yxan. Johan Jönsson berättade att när Nils Jönsson kom in på logen *strax sprungit Johan på håret, varför han måste taga emot och därvid slagit Nils mot logabalken, varvid han möjligen fått hålen i huvudet*.

Rätten kom fram till att Johan Jönsson skulle böta men att Nils Jönsson var till hälften skyldig för det inträffade. Vad gäller hugget i handen skulle Elias vid nästa ting med ed förklara sin oskuld.

Johan Jönsson kunde inte betala sina böter men dessutom dog han under processens gång. Elias Östensson i Börstabil och Håkan Nilson i Gyllinge betalade böterna men krävde sedan Johan Jönssons fader, torparen Jon Larsson på Askaremålens ägor i Adelöv. Denne ville inte betala och därför hade de instämt honom till sommaringet 1736.

Jon Larsson hävdade att han borde slippa betala böterna eftersom Elias och Håkan *skänkt dessa böter till sonen*. Vittnet Erik Larsson i Öjan uppgav att han hört drängen säga att Elias *lovat honom en plåt och Håkan en plåt samt Nils i Gyllinge en plåt till böterna*. Tydligt ville de ändå inte vidkännas detta. Slutligen lovade Jon Larsson från Askaremålens ägor att betala till Elias Östensson och Håkan Nilsson de 12 daler 16 shilling riksmünt till midsommaren och därpå gick Erik Larsson i Öjan uti borgen.

Nils Jönsson i Börstabil hade till sommaringet 1736 instämt Per Svensson i Lakarp och yrkade ersättning för att han fött dennes oxar över vintern. Något lite hade Nils fått använda oxarna, dels vid höstbruket och något också på våren. Efter värdering bedömde rätten att Per Svensson skulle betala två daler till Nils.

Nils Jönsson flyttade från gården i Börstabil ut på ägorna. Vilket torp han bodde på vet jag inte. Möjligen bodde han på det torp som senare kom att tillhöra Hans Håkansson, strax norr om byn utmed vägen mot Kulhult. Jag har inte kunnat anträffa några notiser i kyrkoboken om att han eller hans hustru dött, varför det kan vara troligt att de flyttat från byn någon gång vid mitten av 1700-talet. Ytterligare två anteckningar har jag ur domboken rörande Nils Jönsson.

Vid sommaringet 1738 var Nils Jönsson inför häradsrätten med anledning av att han då sålt några kreatur som tydligen varit utmäta och tillhörde någon annan. Han dömdes till böter.

Vid höstetinget 1746 hade Nils Jönsson på Börstabols ägor instämt avskedade soldaten Per Åström, också på Börstabols ägor, och krävde skadestånd för att dennes kreatur orsakat skada på en fälla eller svedjeland som var besädd med korn. Nämndemannen Per Bengtsson i Börstabil intygade att gärdesgården, *vilken Nils Jönsson själv bort underhålla, inte varit mer än fem á sex kvarter hög just där på platsen*. Rätten kunde därför inte ålägga Åström något skadestånd till Nils Jönsson eftersom denne själv skulle underhållit hägnaden.

1) Bengt Persson	1659, bonde, död 1699,
2) Per Månsson	----, bonde, från Kumla socken år 1702
3) Per Bengtsson	(1682), bonde
H Ingiäl Nilsdotter	(1677), omgift, död 1747.
Barn: Kerstin	----, g m Olof Jönsson, Björstorp, Adelöv
Maria	(1703), g 1733 m Johan Larsson i Staffanstorp
Karin	(1707), g 1738 m Sven Månsson i Siggeryd
(Lars	1717, g 1746 m Anna Hansdotter, Kushults ägor)
H Kerstin Erlandsdotter	1723,
Barn: Petter	1756
Jonas	1767

Bengt Persson var bonde i Börstabil från början av 1690-talet. Han var gift med Ingiäl (?). Han dog den 27 april 1699 och i kyrkoboken uppges att han var *en ung beskedlig bonde, gift i sju år, brukat sin faders gård i fyra år, dog 40 år gammal*. Han tillträdde således sin faders gård i Börstabil 1695.

Mera vet vi inte om honom. Hans föräldrar har jag ingen uppgift om.

Uppgifterna här ovan visar en tämligen rörig familjebildning, men kanske kan följande förklaringar ge ljus över det hela. Bengt Persson dog barnlös 1699 och hustrun Ingiäl gifte sig 1702 med Per Månsson. Denne uppgavs i vigselanteckningarna vara från Kumla socken.

Per Månsson är inte omnämnd efter 1713. Ingiäl Nilsdotter gifte sig för tredje gången 1718. Hennes nye man hette Per Bengtsson. Båda uppgavs vara från Börstabil. Per Bengtsson hade troligen också varit gift tidigare, på annat håll. Per fick böta 1718 för att han uteblivit från vargskall.

Barnens födelseuppgifter har jag inte kunnat anträffa i Ödeshögs kyrkobok. I bouppteckningen efter Ingiäl Nilsdotter 1748 upptas de tre döttrarna ovan men Lars är inte omnämnd. Det kan därför råda tvivel om huruvida uppgiften om Lars är rätt.

Per Bengtsson var nämndeman och hade dessutom uppdrag som boupptecknare, auktionsförrättare och förmyndare. Ingiäl Nilsdotter avled i december 1747. Per ingick nytt äktenskap 1748, med Kerstin Erlandsdotter från Munkeryd.

Vid sommaringet 1720 fick Per i Börstabil, Johan och Per i Hårstorp och Östen i Porsarp böta för att de inte inställt sig till vargskall i häradet.

Till höstetinget 1733 hade prosten, höglärde Bagge genom kronolänsmannen instämt Jonas i Skorperyd, Peter i Bankaby, Per i Börstabil, Hans i

Sunneryd, Per och Jonas Peterssöner i Narbäck och ryttaren Högendahl för Bankaby med flera för att de *ställt till buller och missbrukat Guds heliga namn under ottesången på första böndagen* år 1832. Jonas i Skorperyd berättade att Johan Johansson i Törsabola kommit i deras gemensamma bänk. Men bänken var fullsatt och Johan uppmanades därför att gå upp på läktaren. Det var det enda som förekommit. Rätten friade alla från åtalet.

Det finns flera noteringar från domböckerna. Vid höstetinget 1739 förekom ett mål där Per Bengtsson haft en tvist med Per Johansson i Stora Krokek som gällde tre nedhuggna redskapsbjörkar. Dessutom hade de också presterat lite skällsord mot varandra. De förliktes dock innan rättegången.

Enligt domboken 1751 hade Per Bengtsson en tvist med sin måg Olof Jönsson i Björstorp angående den utfästa hemföljden. Det gällde barn i Per Bengtssons äktenskap, med Ingiäl Nilsson. Efter diverse turer slutade målet med att parterna förliktes.

Per Bengtsson blev nämndeman vid vintertinget 1746. Han ersatte då Per Andersson från Järnstad. Per Bengtsson omnämns sedan som nämndeman ett tiotal år, men 1756 uppges han vara *förre nämndemannen*.

Vid höstetinget 1756 hade bonden Per Johansson i Stora Krokek instämt förre nämndemannen Per Bengtsson i Börstabil för att denne hade utspritt ett rykte, att Per Johansson blivit dömd ärelös och för detta yrkade han upprättelse. Per Bengtsson nekade och uppgav att han ämnade återstämman Per Johansson men att han huggit sig i benet och just då inte kunde göra detta. Han önskade därför uppskov till nästa ting. Per Johansson begärde då att hans vittnen ändå skulle höras, nämligen nämndemännen i Fagerhult, Mark och Sväm, torparen Johan Andersson på Grimshults ägor samt fjärdingsmannen Samuel Jakobsson i Björstorp. Dessa vittnen hördes.

Hela detta mål är märkligt. Per Bengtsson har i detta ärende möjligen haft en felaktig uppfattning om begreppet ärelös, vilket också är förvånande eftersom han varit nämndeman i ett antal år. Per Bengtsson hade kanske *målat in sig i ett hörn* och kunde kanske inte heller stå ut med att erkänna detta. Han försökte slippa undan men så småningom föll domen. Vid vintertinget 1757 dömdes han till dryga böter för att han sökt vanrykta sin granne Per Johansson i Stora Krokek. Han varnades dessutom *allvarligen*. Jag får känslan av att Per Bengtsson också kände sig lite nedvärderad av övriga i nämnden.

Vid samma ting dömdes han dessutom till böter för att han olovligen hade fällt en ek. Ekarna tillhörde kungen och därför fick man inte hugga ner några ekar.

Nämndemannen, bonden Per Bengtsson dog av ålderdom 1764. I boupteckningen upptogs egendom till ett värde av 750 riksdaler, därav ½ mantal Börstabil till 200 riksdaler. Efter Pers död 1764 gifte Kerstin Erlandsdotter 1766 om sig med Jonas Persson, son till bonden Per Johansson i Stora Krokek. De bodde något år i Börstabil men flyttade 1767 till Stora Krokek. Hon dog där 1769.

På Börstabols ägor fanns redan i slutet av 1600-talet människor boende. Där bodde en salpetersjudare och en torpare. Båda hette Nils. Det var troligen som vi förut sagt, ett torp i norr och ett i söder.

Nils Salpetersjudare	- - - -,
H Elin	- - - -,
Barn: Lars	1699-09-21, död 1699-11-04
Maria	1702-01-12,

Dopvittnesanteckningar kan tyda på att Nils och Elin (Elsa) bodde på det södra torpet, nära gränsen mot Glasfall. Deras bakgrund är okänd, så också deras vidare öden. De har troligen flyttat från sitt torp någon gång i början av 1700-talet. Vart de tog vägen vet jag inte.

Salpetersjudare var en statlig befattning. Salpeter behövdes i kruttillverkningen. Redan på Gustav Vasas tid beslutades att all jord under ladugårdsgolven, salpeterjorden, var kronans egendom. Då och då kom salpetersjudaren och tog hand om jorden. Bönderna var dessutom skyldiga att biträda med dagsverken. 1801 upphörde denna gamla bestämmelse. I stället infördes skyldighet för bönderna att leverera in salpeter till kronan. 1865 upphörde även denna skyldighet.

Nils Olofsson	(1661), bonde i Börstabol, sedan torpare på ägorna
H Ingeborg Jönsdotter	(1670),
Barn: Per och Jöns	1700-12-14, tvillingar, döda 1701
Jöns	1702-05-17,
Anders	1705-08-28, död 1706,
Sara	1707-07-18,
Kerstin	1711-05-02, död 1717
Anders	1715-02-18,

Någon vigseluppgift för Nils och Ingeborg har inte kunnat påträffas. Kanske de vigdes före 1693. Det var då kyrkoböcker började föras. De var först bönder i Börstabol och från omkring 1710 torpare på ägorna. Av domboken för 1708 framgår att Nils låg efter med kronoräntorna och att han i betalning lämnade en ko, två kvigor och ett svart sto.

Av domboken 1709 framgår att Nils 1695 köpt en ko av Lars Svensson i Kushult. Kon hade dött och det blev en tvist mellan Nils och Lars, som 1709 slutade med att Nils fick betala 12 daler kopparmynt till Lars. Nils hade det redan förut tungt ekonomiskt. Detta gjorde det inte bättre. Han fick lämna sin brukningsrätt och ta ett torp på ägorna.

I mantalslängden 1720 uppges Nils vara *gammal och fattig*. Troligen bodde Nils Olofsson med sin familj på det norra torpet, Harget, intill gränsen mot Stavreberg, av dopvittnesuppgifter att döma. Nils och Ingeborg dog båda 1736, hon 66 år gammal och han 74 år. Båda begrovs samtidigt den 7 april 1736. De hade en son som hette Anders. Vid bouppteckning på Häggestads ägor 1747 efter avlidna Margareta Andersdotter anges Anders Nilsson på Börstabols ägor som förmyndare. Han kanske kan vara deras son.

Lars Knutsson i Staffanstorp berättade vid tinget 1708 att han *för något år sedan hävdat qvinspersonen Karin Olofsdotter i Börstabol och gjort henne med barn*. De hade nu förlikts och överenskommit rörande ersättning till barnets underhåll. Han anhöll att denna förlikning skulle införas i protokol-

let. Bönderna Jon Nilsson i Öjan, Måns Persson i Svenstorp och Per Olofsson i Häggestad intygade förlikningen. Därmed tycks denna *lilla affär* vara avklarad. Om straff i övrigt för detta *lägersmålsbrott* nämns inget.

Åren 1708 och 1709 var det missväxt, nödår och svält. Vintern 1708 var mycket sträng och svåra snöstormar rasade.

I Börstabol hade man beslutat sig för att inlösa gården och göra den till skattegård. På höstetinget 1708 hade bestämts vilken lösenskillning som skulle gälla. På grund av de svåra tiderna var det svårt att få fram pengarna. De hade det också svårt med att betala kronoräntorna. Kronobefallningsmannen Anders Folling föredrog vid tinget 1709 detta ärende och meddelade att bönderna i Börstabol ännu inte betalat sin fastställda skattelösen. Han tyckte att även om det var hårda tider borde åboarna där kunnat skaffa fram pengarna.

Det fanns vid denna tid andra spekulanter, köpare av Börstabol, nämligen mönsterskrivaren Betulin. Denne hade enligt domboken för 1709 erbjudit sig att köpa Börstabol till skattegård. Förtur gavs dock till åboarna på gården.

Från sommartinget 1723 finns en notering om änkan Annika Persdotter på Börstabols ägor. Hon berättade själv för rätten att hon *legat ihjäl sitt barn*, 16 veckor gammalt. Efter bedömning av detta mål beslutade rätten att inte utdöma något straff för Annika Persdotter.

Efter att Nils Jönsson och Karin Jönsdotter tvingats bort från sin gård kom i deras ställe i mitten av 1730-talet en ny ägarläkt till byn. Eller fanns det kanske släkttrådar?

Jöns Nilsson	1710-07-17, bonde i Börstabol (?) 1732-1735,
Margareta Karlsdotter	1704-12-16,
Barn: Per	1732-05-28,
(Kerstin)	1734-02-17, g m torp. Sven Håkansson, Glasfalls ägor
Lars	1734-12-24, soldat i Narbäck med namnet Vesterlind
Son	1735-11-02,

Jöns var son till Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabol. Margareta var dotter till Karl Håkansson och Ingeborg Persdotter i Glasfall. Sannolikt var det så. Jöns och Margareta är omnämnda i födelseboken för Ödeshögs socken åren 1732-34 och bodde då i Börstabol. De fick tre barn. Per, Kerstin och Lars i Börstabol. Nästa barn, Lars föddes i november 1735 och då bodde familjen på Fagerhults ägor.

Nästa notering är från 1739 och då bor de i Sunneryds soldattorp. Jöns har fått soldatnamnet Sundkvist. Hans vidare öden har jag inga uppgifter om. Kanske dog han i kriget. Margareta bodde på sin ålders höst hos sonen i Narbäck. Hon dog där 1772. Hon var fattig och gick omkring och tiggde. Se mera under Sunneryd och Narbäck.

Elias Östensson	1710-03-13, bonde,
Kerstin Nilsson	(1713),
Barn: Östen	1736-11-06,
Jonas	1739-02-03

Elias var son till Östen Jonsson och Kerstin Månsdotter i Porsarp. Kerstin var dotter till Nils Hansson och Maria Larsdotter i Gyllinge. Elias och Kerstin gifte sig 1736 och bodde därefter fyra - fem år i Börstabol. Det var de som fick överta bruket av den ena gården i Börstabol efter Nils Jönson. År 1740 flyttade de tillbaka till Porsarp. I deras ställe flyttade hans svåger, Håkan Nilsson, till Börstabol.

Håkan Nilsson	(1710), bonde,
H1 Maria Östensdotter	1708-07-17, Död 1737.
H2 Maria Jonsdotter	----,
Barn: Lars	1737-12-07, gift 1767 och bosatt i Gräsberg
Hans	1742-04-10, g 1775 m Stina Jönsdotter fr. Glasfall
Jonas	(1743-), död 1750,
Karin (Maria ?)	1744-09-12, g m Håkan Persson i Fogeryd, se nedan.
Jöns	1747-01-04, fjärdingsman i Stora Åby, hette Öqvist
Kerstin	1749-04-20,
Katharina	1751-07-13, g 1776 m Erik Jönsson i Fogeryd
Jonas	(1748-06-12), bonde i Börstabol

Håkan Nilsson var från Gyllinge. Hans föräldrar var Nils Hansson och Maria Larsdotter. Någon födelseuppgift för Håkan har inte kunnat anträffas men hans bakgrund är säkerlagd genom uppgifter från domböcker och bouppteckning. Håkan var under åren 1735-1739 gift med Maria Östensdotter i Porsarp och de bodde då i Porsarp. Efter hennes död gifte sig Håkan med Maria Jonsdotter från Erstorp och flyttade 1740 till Börstabol, samtidigt som svågern Elias flyttade från Börstabol till Porsarp. Maria Jonsdotters bakgrund är inte känd.

Av bouppteckningen efter Maria Östensdotter i Porsarp framgår bl. a. att de hade en rödblåsigt häst, ett par rödbrokiga oxar, tre kor, en kalv, fyra baggar, nio får och en svartfläckigt sugga. Tillgångarna uppgick sammanlagt till 178 daler.

Uppgifterna är något motstridiga vad gäller barnens födelseår och namn. Alla barnen tycks inte ha inskrivits i födelseboken i Ödeshögs församling. Yngste sonen Jonas kan inte anträffas där, men han är upptagen i en husförhörslängd från 1772.

Efter Håkan Nilssons död i hetsiga sjukan 1773 övertogs gården 1776 av sonen Jonas, då ungefär 20 år gammal. Maria Jonsdotter dog 1772 den 8 juni av håll och styng.

Här följer så ett antal notiser ur domböckerna som rör Håkan Nilsson och hans hustru och familj.

Håkan och Maria är omnämnda i domboken 1754 där Håkan anmält Per Johansson i Stora Krokek för bl. a. skällsord och okväden vid ett möte med rotebönderna i Börstabol sommaren 1753. Mötet gällde frågor om ersättning

och underhåll till deras gemensamma soldat. Per Johansson hade varit sprit-påverkad vid mötet och *fört oljud* i Håkan Nilssons hus.

Händelsen slutade med att Håkans hustru, Maria Jonsdotter, knuffade Per Johansson ut ur stugan. Per Johansson hade också vid andra tillfällen upp-trätt aggressivt och med tillmälen mot Håkan Nilsson. Per Johansson fick böta. Håkan Nilsson ansågs av rätten icke ha felat något. Däremot fick Ma-ria Jonsdotter böta *för tillmälen och knuffanden på sabbaten*.

Vid sommaringet 1757 hade Håkan Nilsson tillsammans med sin broder Jöns Nilsson i Kopparp och svågern Elias Östensson i Porsarp instämt sin syster Karin Nilsdotter samt brodern Lars Nilsson i Gyllinge och krävde redovisning samt diverse ersättningar efter att föräldrarna dött.

En söndag under våren 1760 just när predikan hölls i Ödeshögs kyrka hade drängen Jonas Jonsson i Sjöstorp varit berusad och haft kräkningar i kyrkan och därefter hade han somnat. Han var omöjlig att väcka. Håkan Nilsson i Börstabol satt med sitt folk i bänken bakom Jonas Jonsson. Det luktade så starkt att människorna i bänkarna runt omkring inte kunde sitta kvar i kyrkan. Så kunde det gå till i kyrkan på den tiden. Håkan kallades av länsmannen att vittna i målet. Vi kan utgå från att drängen Jonas Jonsson fick böter för detta.

Till vintertinget 1761 hade Håkan Nilsson i Börstabol instämt sin broder Jöns Nilsson i Kopparp och *dennes tjänstekvinna Sara Persdotter för sig emellan begånget enfalt hor*. När målet påropades hade båda de instämnda skriftligen erkänt sitt brott och underkastade sig de böter i penningar som lagen om detta stadgade. Brottet hade tilldragit sig i Kopparp. Sara Persdot-ter hade vid jultiden 1760 framfött ett flickebarn. Underhållet av detta över-lämnades till rättens prövning.

Av Jöns Nilssons skrivelse framgår att hans hustru hade förlåtit honom. Håkan Nilsson förbehöll sig målsäganderätten i detta mål. Rätten dömde med stöd av Missgärningabalken Jöns Nilsson i Kopparp att böta 160 daler silvermynt och Sara Persdotter att böta 40 daler silvermynt. Till Ödeshögs kyrka skulle de betala, han fyra daler och hon två daler, samma mynt samt där undergå enskild skrift och avlösning. Till det oäkta barnets underhåll skulle Jöns Nilsson årligen betala fyra daler silvermynt *så länge barnet inte sig självt försörja kan*. Så uttryckte sig domboken.

Dessutom förbehöll sig kronolänsmannen Fellbom den målsäganderätt som Håkan Nilsson tidigare begärt. Målsäganden skulle förmodligen ha en tredjedel av böterna och kanske hade Jöns Nilsson här sett en chans att ge-nom sin broder minska denna utgiftspost.

Vid samma ting, vintertinget 1761, förekom också ett annat mål dessa bägge bröder emellan. Jöns Nilsson hade vid rusthållet i Kopparp en kvarn och en såg. En liten kort notis i domboken meddelar att Jöns Nilssons bro-der, Håkan Nilsson i Börstabol, begärt att sågarelönen måtte bliva nu som förr, 6 mark (?) för varje tum.

Vid vintertinget i Ödeshög den 7 mars 1765 inlämnades ett äktenskaps-förord, i korthet så lydande: *Som jag Håkan Persson i Fogeryd tänker träda i giftermål med sedesamma pigan Maria Håkansdotter i Börstabol, alltså har jag överenskommit och gjort förordnande med min svärfader, som är hennes giftoman, att om jag Håkan Persson som redan räknat mina sextioen*

skulle med döden avgå före Maria så skall hon taga i giftorätt allt vad vi i vår hand och vård hava, som är fjärdedels skattehemmanet Fogeryd, såväl som all den lösa egendomen som vi då om handen har, men skulle Maria Håkansdotter före mig med döden avgå, så skall Maria Håkansdotters arvingar icke någon giftorätt uti detta hus eller jord fordra, utan vilkendera den andre överlever behåller allt okvalt som det står och befinnes, som skedde av Fogeryd den 7 februari 1764.

Håkan Persson i Fogeryd, Håkan Nilsson i Börstabol.

Detta uppgjordes före vigseln och bevittnades av Anders Jönsson i Ruskilsby, Arvid Andersson i Tällekullen, Olof Bengtsson i Fagerhult och Nils Svensson i Gräsberg.

I vigselboken för Ödeshögs församling har jag inte funnit någon vigsel noterat mellan dem, men ändå blev det nog bröllop av. Maria var 20 år gammal och Håkan 61. Den 22 oktober 1766 föddes Peter, son till Håkan Persson och Maria Håkansdotter i Fogeryd. Håkan Persson dog den 4 januari 1767 och Maria gifte sedan om sig med Peter Håkansson från Munke-ryd. Maria Håkansdotter avled i Fogeryd av lungsot den 8 februari 1801.

Håkan Nilsson i Börstabol var en skrivkarl i bygden. Detta var ett arv från fadern, Nils Hansson i Gyllinge. Han var nämndeman och väl kunnig i skrivkonsten och vad som hörde samman med detta. Håkan Nilsson lät kunskaperna gå vidare till sina söner. Sonen Jöns började tidigt hålla auktioner. Redan från domboken vid hösttinget 1766 finns en anteckning. Då hade drängen Jöns Håkansson i Börstabol instämt korpralen Jonas Hedén rörande 38 daler silvermynt som utgjorde en skuld från en auktion i Börstabol den 26 november 1765. Korpral Hedén erkände skulden. Den avsåg en inköpt ko och han ålades av rätten att inom en månad betala skulden, med ränta och rättegångskostnad.

Vid sommaringet 1767 krävde Jöns Håkansson att Peter Andersson i Häggestad skulle betala en skuld på 18 daler silvermynt från en auktion i Öjan den 3 oktober 1766. Peter Andersson ålades av rätten att betala. Vid samma auktion var Lars Eriksson i Lilla Krokek och Jonas Jonsson i Lyckan också med. De hade inte heller betalt sina skulder inom föreskriven tid och fick nu också stå inför tinget.

Jöns Håkansson fortsatte med auktionsverksamhet. Vid höstetinget 1769 omtalas auktioner i Tällekullen, Gyllinge, Höghult och Fagerhult. Vid vintertinget 1770 omtalas auktioner i Sunneryd, Lilla Krokek samt Råby ägor. Det blev vid varje ting åtskilliga instämnda personer som inte betalat inom utsatt tid. De fick finna sig i att betala såväl skuldbeloppet samt ränta och rättegångskostnader.

Jöns Håkansson blev senare fjärdingsman i Stora Åby och bosatte sig i Ersbola. Han tog då namnet Öqvist.

I domboken för 1768 finns en notering om att skattebonden Håkan Nilsson i Börstabol hade ingått förlikning med Sven Larsson i Harsbol, Per i Klämmestorp, Peter i Bultsbol, Peter Nilsson i Egbola och Peter Persson i Gumby rörande reparationskostnader vid Åby Prästgård, som de tidigare tvistat om.

Vid höstetinget 1758 förekom ett mål som rörde gästgivargården i Holkaberg och skjutsarna där. Det bestämdes att varje gård som omfattade ett

helt mantal skulle hålla fyra *hjälpshästar* till gästgivargården förfogande. Börstabol skulle således hålla fyra hästar för detta.

Den 6 juni 1769 hölls den sedvanliga *sandstufvumarknaden*, strax norr om Ödeshög. Marknader var för bönderna en möjlighet att sälja lite av sina produkter och det var dessutom för de flesta människor ett trevligt avbrott i vardagen. På hemvägen från marknaden var det åtskilliga som tittade in på krogen i Ödeshög. Stämningen var hög och det kom att bli stämningar till tinget och anteckningar i domboken.

Bonden Per Månsson i Åeryd var spritpåverkad och hade på krogen kommit i ordväxling med skogvaktaren Sundvall. Det hade också gått till handgripligheter. Håkan Nilsson i Börstabol och hans son Jöns Håkansson samt Jonas Eriksson och Nils Persson i Fogeryd med flera hade varit med och avstyrt vidare slagsmål. Per Månsson blev liggande i förstugan, ganska blodig. Han hade fått åtskilliga sår men kvicknade till så småningom och tog sig hem till Åeryd. Hästen hittade vägen.

Per Månsson hade därefter instämt gästgivaren Johan Jönsson i Holka-berg, bonden Håkan Nilsson i Börstabol och hans son, Jöns Håkansson, vidare Olof Jonsson i Stava och Per Andersson i Mark för att de med hugg och slag överfallit honom på krogen i Ödeshög.

Det var många besökare på krogen i Ödeshög kvällen den 6 juni 1769 och det blev många vittnen att höra. Det var Anders Danielsson i Uppsala, Per Persson i Tuna, Bengt Persson från Näteryds ägor, Lars Gudmundsson i Forsby, Anders Eliasson från Stora Moliden, Nils Persson i Fogeryd, Jöns Eriksson i Fogeryd, Jöns Månsson i Stava, Abraham Jonsson från Väsjötorp, Sven Persson och Elin Persdotter i Narbäck förutom de instämnda själva. Målet blev uppskjutet för ytterligare vittnes förhör, men vid vintertinget den 10 mars 1770 kom häradsrättens utslag.

Rätten ansåg det klart utrett och bevisat att Per Månsson var berusad då han på hemväg från marknaden kom in på krogen i Ödeshög. Efter en ordväxling med skogvaktare Sundvall hade Per överfallit drängen Jöns Håkansson, fattat honom i håret och slagit honom under sig. Sedan *blev han oense* med Jonas Eriksson i Fogeryd. Dennes granne Nils Persson kom emellan och gav Per åtskilliga slag av en läderpiska i huvudet.

En stund senare hade Per överfallit Nils Persson med en käpp, dock utan skador. När Sven Persson och Elin Persdotter från Narbäck frågat Per om hans skador hade Per svarat med lättsinniga ord: *Herren gav och Herren tog, förbannat vare hans verk*. Detta kunde vara hädelse och Per fick förklara sig. Han försökte då hävda att han med Herren menat skogvaktaren Sundvall.

Vidare hade Per utfarit i skamliga okvädinsord mot gästgivaren Johan Jönssons hustru. Därför dömde rätten Per Månsson för gäckeri med Guds ord till 50 daler silvermynt i böter, för svordom och lättsinnighet en daler, för slag och hårdrag tre daler, för okvädinsord och för fylleri sex daler. Tillhoppa blev bötesbeloppet 60 daler silvermynt.

Per Månsson hade fått åtskilliga skador och rätten ansåg kanske att det var för mycket för att enbart vara resultatet av självförsvar. Därför dömdes Jöns Håkansson i Börstabol och Olof Jönsson i Stava mot sitt nekande, vidare Nils Persson i Fogeryd till böter för sin del i detta, Jöns till fyra daler och

de övriga till åtta daler vardera. Däremot friades Johan Jönsson i Holkaberg. Därmed var detta slagsmål på krogen i Ödeshög avslutat.

Per Månsson hade troligen någon liten anknytning till Börstabol. Han uppges i ett senare mål vid tinget vara syskonbarn med Peter Persson. Denne var son till Per Bengtsson och Kerstin Erlandsdotter. Efter hans död uppstod en arvstvist 1774 och där återkom Per Månsson.

Jöns Håkansson blev mer och mer anlitad. Brita Eriksdotter anlidade honom som ombud vid vintertinget 1770 i samband med att hon blivit instämmd av korpralen Jonas Aurell rörande en skuldfordran.

Vid hösttinget 1771 klagade Håkan Nilsson vid häradsrätten över de skador och olägenheter som årligen tillfogades honom genom skogshyggen, genom borttagande av näver och bark och skador på gårdesgårdar och kreaturs insläppande. Det intygades vid rätten att Håkan Nilsson hade fog för sina klagomål. Därför utsatte rätten tingsförbud samt ett vite av 10 daler silvermynt för den som gjorde sig skyldig till sådana skador. Förbudet skulle kungöras vid predikstolen i kyrkan *innan dömas kan*.

Vid sommartinget 1773 hade Jöns Håkansson, då fjärdingsman och bostatt i Ersbola i Stora Åby, tillsammans med sin broder Hans Håkansson och på sina omyndiga syskons vägnar instämt Nils Herrbrander såsom brukare av halva skattehemmanet Börstabol för åverkan på hemmanets samfälta betesmark genom olovligt huggande och svedjande. Herrbrander hävdade att han icke huggit mera i hagen än som hör till honom och att den var tvåskiftad, medan Jöns Håkansson påstod att den var samfäld. Målet blev där efter uppskjutet till nästa ting. Jag har inte sett någon fortsättning av målet.

Vid vintertinget 1774 inlämnades en handling daterad den 22 mars 1773. Håkan Nilsson hade däri förordnat att hans söner och döttrar skulle ha lika arvslott. Detta gällde såväl i hans efterlämnade halva kronoskattehemman Börstabol, vilket han av Kongl Majt och Kronan inlöst som i den lösa egendomen. Vidare hade han förordnat att hans yngsta son Jonas och dottern Katharina skall ha rätt att inlösa de delar som deras syster ärvt uti hemmanet, för 100 daler silvermynt till dem vardera.

Dessutom förordnades att sedan gamle torparen Hans Andersson i torpet Harget *inte kan göra rätt för detta lilla torp*, skall äldsta sonen Lars Håkansson ha detta i livstid mot en billig skatt eller dagsverken vid hemmanet. Med detta förklarade sig arvingarna nöjda. När denna handling inlämnades var Håkan Nilsson död.

Per Erlandsson Åström	1694-03-??, torpare på Börstabols ägor, död 1747
H Anna Nilsdotter	1695-05-17, d t bonden Nils Larsson i Glasfall
Barn: Maria	1730-12-21, död ?
Maria	1734-12-18, död ?
(Anders	1739, död 1746)
Sara	1740-05-25,
Nils	1743-08-03,

Karin (1686), änka, död 1745, Per Åströms svärmoder

Per var son till Erland och Anna i Sjötorpet. Var detta låg är okänt men dopvittnena var från Tällekullen, Erstorp, Sonaby och Visjö. Per och Anna gifte sig 1717. Per var då soldat för någon av gårdarna i Åby, Ödeshögs socken. Till Börstabols ägor kom de före 1730. Där föddes sedan deras fem barn. Troligen dog Anna Nilsson i samband med att sonen Nils föddes, eller nära därefter. Per gifte sig då med Maria Persdotter (Månsdotter). Kyrkoboken säger inget om Anna Nilssons död.

I domboken för 1731 års vinterting hade Per instämt Ingeborg Jönsdotter på Börstabols ägor för att hon beskyllt honom för att ha stulit en kut för Peter i Bankaby. Per förnekade bestämt detta och Ingeborg nekade till att hon sagt något sådant. Rätten valde då att fria henne. På grund av denna notis ur domboken kan det finnas skäl att anta att de brukade torpet Harget, nära Bankabys gräns.

1746 hade Jöns Nilsson instämt sin granne Per Åström för att dennes kreatur kommit in på Jöns Nilssons svedjefälla där han sått korn. Rätten ansåg dock att Jöns Nilsson själv skulle underhållit hägnaden och därför kunde inte Åström beläggas med något skadestånd.

Per Erlandsson Åström dog 1747. Dödsorsaken sägs inget om i kyrkoboken. Av domboken från sommartinget 1747 framgår att komministern Sven Håhl och Per Bengtsson samt Håkan Nilsson i Börstabil berättat att *torparen Per Erlandsson på Börstabols ägor under sin hemska sjukdom, dock med sunt förstånd förklarar sin yttersta vilja vara, att hans hustru, nuvarande änkan Maria Persdotter med deras oförsörjda och svaga dotter skola åtnjuta all hans lilla kvarlåtenskap sig emellan, vilket vittnesbörd på begäran i domboken antecknades.*

Karin ----, allmosehjon, död 1738

Anders Larsson Mogren ----, soldat

Elin Månsdotter (1700),

Barn: Ingrid 1725-01-18, föddes i Tyrsabola,

Anders 1727-01-23, föddes på Tyrsabola ägor

Anders och Elin gifte sig 1717 och i vigseluppgiften står att de skall bo på Tyrsabola ägor. Anders uppgavs vara soldat. På Tyrsabola ägor föddes också de två första barnen. Familjen bodde sedan någon tid på Börstabols ägor. De kom till Stava 1729. Soldatänkan Månsdotter Mogren dog 1778 på Sandstugubacken. Så uppger kyrkoboken. Om Anders Larsson Mogren har vi ingen uppgift. Han har troligen dött på någon annan ort, okänt när. Kanske dog han på slagfältet.

Under några år omkring år 1725 bodde på Börstabols ägor en polack, Johan Vasilison och hans hustru Anna Persdotter samt två barn, Maria född 1724 och Sven född 1726. De flyttade sedan till Rykets kvarn i Rök.

Per Lindqvist	1704-02-28, soldat,
H1 Margareta Månsdotter - - - ,	från Gåsabol
H2 Ingrid Andersdotter	(1719-)
Barn: Måns	1733-02-18, g m Maja Stina Andersdotter, torpare
Elin	1736-04-07
Peter	1749-08-01,
Sara	1752-10-09,
Karin	1755-05-19

Per var son till bonden Karl Håkansson och hans hustru Ingeborg Persdotter i Glasfall. Han gifte sig 1724 med Margareta Månsdotter, som upp-gavs vara från Gåsabol, troligen tjänstepiga där. Hennes bakgrund är okänd. De bodde i Börstabol några år men flyttade sedan till Stora Krokeks ägor där Per var soldat. De flyttade sedan till Ödeshög där han blev befördrad till korpral. Hustrun dog och 1744 gifte han sig med Ingrid Andersdotter. Om-kring. 1751 flyttade de åter till Börstabols ägor. Det var kanske på Harget, på Jonas Håkanssons ägor. Per Lindqvist dog den 27 april 1757. Ingrid gifte sig 1758 med torparen Johan Stålnäbb. De bodde först i Glasfall, sedan Holkaberg och därefter Sunneryd där de båda dog 1769.

Den stuga på Börstabols ägor som Per Lindqvist med sin familj bott i stod kvar. Den kom att bli omnämnd i domboken vid höstetinget 1760. Per Lindqvist hade en skuld till Jonas Petersson i Narbäck på 10 daler silvermynt. Pengarna var *barnamedel*. Jonas Petersson var förmyndare och det var vanligt att arvededel som ägdes av omyndiga barn förräntades genom utlåning. Skuldebrevet var från den 12 september 1759.

Jonas Petersson hade nu instämt Johan Andersson, även om skulden mera angick Ingrid Andersdotter. Av kvarlåtenskapen återstod just inte mer än denna stuga. Ingrid Andersdotter förklarade att hon inte hade något att invända, såvida icke Håkan Nilsson i Börstabol kunde visa sig ha bättre rätt till stugan. Målet var tydligen inte så enkelt. Stugan kom upp även ett år senare, på höstetinget 1761. Håkan Nilsson ville också ha stugan och därför möttes Jonas Pettersson och Håkan Nilsson med sina ombud vid tinget.

Rättens utslag blev att *alldenstund korpralen Lindqvist utav lånta barnamedel är skyldig käranden 10 daler silvermynt och att hustrun Ingrid Andersdotter och hennes nuvarande man Johan Andersson i Glasfall givit Jonas Petersson förmånsrätt i denna stuva, alltså bör rusthållaren Jonas Petersson för denna fordran ha sin ersättning i den pantsatta stugan. Men att Håkan Nilsson som har stugan på sina ägor skall ha rätt att med 13 daler silvermynt lösa till sig stugan.* Jag vet inte hur det gick med stugan, men det är troligt att Håkan Nilsson köpte den av Jonas Petersson, och att barnamedlen kom till sin rätta plats.

Håkan Nilsson hade hösten 1763 instämt torparen Johan Andersson, då på Sunneryds ägor, med krav om ersättning för en tunna råg som Johan köpt. Johan erkände att han till låns fått en tunna slöråg, och att han skulle ha betalt den hösten därpå, om han hade kunnat. Rätten dömde Johan att ersätta Håkan Nilsson med 12 daler silvermynt samt betala rättegångskostnaden med två daler samma mynt. Vi skymtar här fattigdomen ute i de små torparstuvorna.

Från 1747 finns i kyrkoböckerna omnämnd klensmeden Jonas Persson, som med hustru och barn bodde på Börstabols ägor, troligen endast tillfälligt.

Om vi ser på sjukdomar och epidemier var särskilt 1773 ett svårt år med höga dödstal. I Ödeshögs socken dog 146 människor mot ungefär 50 under ett normalår. Det var flera sjukdomar som härjade, mest rödsot men sedan kopporna och hetsiga sjukan. Lungsot och vattusot förekom också. I Stava-bygden dog 24 människor vilket var 2-3 gånger flera än normalt, därav fyra i Börstabil.

Nils Herrbrand (1719), bonde på östra gården i Börstabil, f d soldat
H Brita Jonsdotter (1716),
Barn: Jonas(Sara) 1745-05-06, bonde i Munkeryd
Katarina 1748-08-15, g m Jonas Persson i Börstabil
Nils 1751-02-16, bonde i Kulltorp
Måns 1756-03-12, bonde i Stora Krokek
Johannes 1762-03-26, bonde i Kushult
Petter Ekegren (1749), ryttare för Krokek, bonde i Rossholmen,

Herrbrand hade tidigare varit soldat i Hårstorp men flyttade 1768 till Börstabil och blev bonde. Det var troligen på östra gården, den gård som Per Bengtsson haft förut. Något skifte hade ännu inte skett och allt gick i sambruk och samråd. Nils och Brita gifte sig 1744. Hon uppgavs då vara från Holkaberg, troligen tjänstepiga på gästgivargården där. Bakgrunden för Nils och Brita har inte med säkerhet kunnat klarläggas.

Vid vintertinget 1769 hade Andreas Persson i Gammalsby låtit instämma Jonas Nilsson i Börstabil. Det gällde betalning av en skuld om fem daler silvermynt, härrörande från en auktion på Sestorps ägor.

Jonas Nilsson erkände sin skuld men hänvisade till att han hade fordringar mot änkan Maria Persdotter. Hon var närvarande vid tinget och vidgick detta. Det uppgjordes att denna fordran skulle kvittas mot auktionsskulden. Vi kan anta att Jonas Nilsson var son till Nils Herrbrand och Brita Jonsdotter, se ovan.

Efter att Nils dött 1789 bodde Brita Jonsdotter kvar som änka i Börstabil men flyttade från byn före sekelskiftet. Av en testamentshandling från år 1789 framgår att Nils hette Nilsson Herrbrand i efternamn, och att hans fader således hette Nils. Därmed skulle han kunna vara son till Nils Jönsson och Karin Jönsdotter i Börstabil. Ibland har i stället för Herrbrand också skrivits Hillebrand.

I ett testamente gav Nils och Brita sonen Måns vissa förmåner. De förmåner som sonen Måns fick gav dock upphov till en arvstvist inför tinget 1790. Syskonen till Måns instämde Måns och modern Brita Jonsdotter till tingen med klander mot bouppteckningen.

Vid vintertinget 1788 förekom en tvist där drängen Måns Nilsson (son till Nils och Brita ovan) i Börstabil instämt hovsmeden Johan Schilling i Haningetorp angående skuldfordran, 125 riksdaler specie. Skulden avsåg en hemmansdel, 1/12 i Ödeshögs Skrapegård, som Nilsson på auktion sålt till Schilling. Måns Nilsson förekom även vid vintertinget 1789 där han drev en

fordran rörande infordrade varor vid en auktion i Kopparp den 2 maj 1788. Måns Nilsson agerade nämligen som auktionsförrättare.

Efter giftermålet med Katharina Nilsdotter flyttade han till Stora Krokek. Måns Nilsson förekom härutöver vid flera andra skuldfordringsmål inför tingsrätten och tycks ha *varit hård i affärer*.

Måns Persson	1733-02-18, torpare,
Stina Maria Andersdotter (1731)	
Barn: Maria	(1755)
Anders	1764-05-18,
Stina	1767-03-03,
Katarina	1770-08-25,

Måns var son till korpralen Per Lindkvist och hans hustru Margareta Månsdotter. När sonen Måns föddes bodde de i Stora Krokeks soldat torp. Måns gifte sig med Stina Maria Andersdotter men när och var vigseln skedde, det är oklart. De bodde på Holkabergs ägor under 1760-talet. Familjen flyttade omkring 1770 till Näteryd, sedan till Börstabol 1773. Där bodde de troligen bara en kort tid.

Senare samma år bodde de på torpet Äskefällan på Sunneryds marker. Måns och Stina bodde inte särskilt länge heller på Äskefällan. Vart Måns och Stina och deras barn tog vägen sedan är okänt. Kyrkoböckerna i grannsocknarna tycks inte heller ha någon uppgift om dem.

Lars Nilsson	(1737), sockenskräddare, död 1793
H Ingrid Larsdotter	(1739)

modern, Elin Nilsdotter (1696), rotegumma, fattighjon, död 1781.

Det är troligt att Lars och Ingrid vigdes 1756 och i så fall var Ingrid från Lilla Smedstorp. Efter vigseln bosatte de sig på Fogeryds ägor. Bakgrunden för Lars och Ingrid samt hans moder Elin Nilsdotter är i övrigt okänd. Lars var sockenskräddare och vi kan anta att han och Ingrid flyttade till Börstabol i början av 1760-talet. Här bodde också skräddarlärningar, hela åtta stycken är nämnda i slutet av 1760-talet. Lars avsåg sig 1776 att vara sockenskräddare. Han tituleras dock ännu 1792 som sådan. Han avled av vattusjuka 1792. Makarna hade inga egna barn. Vid vintertinget 1794 uppvisades ett inbördes testamente, som upprättats redan 1766 på Börstabols ägor mellan makarna. Av detta framgick att Ingrids brorsdotter, *Annika Jonsdotter, efter bägges vår död all vår egendom som befinnes, oklandrat disponera och nyttja för det hon har hos oss vistats och slitit ont ifrån späd barndom*.

År 1778 dog Lars Jonsson, *f.d. bonde, nu fattighjon*, död av ålderdom. Vem denne Lars Jonsson var har inte gått att klarlägga, om han möjligen hade någon släktskap med familjerna på Börstabols ägor. Det fanns i Näteryd på 1730-talet en Lars Jonsson, gift med Ingeborg Karlsdotter, dotter till Karl Håkansson i Glasfall. Kan det möjligen vara han? Han försvann från Näteryd på 1730-talet, okänt vart.

Bengt Tunberg (1726), torpare, f.d. ryttare,
 H Margareta Jonsdotter(1730)
 Barn: Stina (1753)
 Sara (1755), gift med Jonas Jönsson, se nedan
 Johannes 1763-07-19 i Stora Åby,
 Samuel 1768-07-25,
 Katharina 1770, död av rödsot 1773
 Maria 1766-06-26 i Stora Åby,
 Peter 1773-08-20,
 Katharina 1775-04-20,

Familjen Tunberg kom till Börstabol omkring 1768. Deras bakgrund är okänd. Bengt hade tidigare varit soldat för Tuna i Stora Åby socken. De gifte sig 1750, *vigdes soldaten Bengt Andersson Tunberg med sin fästequinna Margareta Jonsdotter på Storeröd*. Margareta (Greta) dog på Börstabols ägor 18 maj 1783. Bengt flyttade någon gång därefter till Sandstugubacken vid Åby och dog där den 12 januari 1797.

Jag har inte kunnat anträffa födelsenotiser för de äldsta döttrarna Stina och Sara, varesig i Stora Åby eller i Ödeshögs kyrkoböcker.

Bouppteckningen 1784 efter Margareta Jonsdotter på Börstabols ägor som avled 18 maj och efterlämnade mannen, torparen Bengt Tunberg samt sju barn, sonen Johannes 21, Stina 30, Sara 28, dessa myndiga, Samuel 12, Peter 9, Maria 15, Katharina 6 år. De omyndigas rätt bevakades av Jonas Håkansson i Börstabol och Nils Jönsson i Glasfall. Tillgångarna uppgick till 11 daler, skulderna till 6 daler.

Hans Andersson (1699), torpare, fattighjon, död 1774
 Elin Jonsdotter (1704), ofärdig

Hans och Elin gifte sig 1733 och då uppgavs båda vara från Sväm. De bodde kvar där också, åtminstone under 1730-talet. Det är okänt när de flyttade till Börstabol, kanske omkring 1750.

Hans Andersson dog den 9 juli 1774 av slag under arbete med höskörd på *sin lycka*. De uppgavs vara fattighjon och Elin var ofärdig men de hade tydligen ändå sitt torp att sköta. Det var torpet Harget på Håkan Nilssons ägor. Elin Jonsdotter har troligen en tid efter makens död flyttat från Börstabol. Hon kan vara identisk med den torparänka Elin Jonsdotter som dog på Sväms Bosgårds ägor 1776. Hos dem bodde möjligen också Sven Olofsson, född 1740, och ofärdig.

Arvid Nilsson (1708), torpare på Börstabols ägor
 Kerstin Andersdotter (1710),

Arvid och Kerstin är ganska anonyma. Kyrkoböckerna säger inte mycket om dessa två människor. Men de gifte sig 1750 och tjänade då i Holkaberg. De bosatte sig sedan på Börstabols ägor, i ett av de södra torpen, på den östra gården. Arvid dog den 13 december 1764. Kerstin bodde kvar på

Börstabols ägor ännu 1766 men flyttade då till Tuna i Stora Åby socken med dottrarna Maria, Stina och Katharina.

I domboken för 1767 uppgavs hon vara fästekvinna till änkemannen Jonas Nilson i Tuna. Det blev inget äktenskap dem emellan och Kerstin Andersdotter flyttade då till Gåsabols ägor.

Bonden Jöns Andersson i Glasfall utsågs till förmyndare för Arvids omyndiga barn. Detta framgår av domboken för år 1768. I egenskap av förmyndare hade han 1768 instämt bonden Jonas Nilsson i Tuna om en skuld av 20 daler silvermynt, som var barnens pengar. Från denna dombok har vi också en notering om Kerstin Andersdotter. Hon hade också instämt Jonas Nilsson i Tuna rörande någon egendom som hon hade haft med sig dit.

Till hösttinget 1769 hade hon instämt Jonas Nilson för att återfå de kläder, järn- och träsaker som hon haft med sig till Tuna vid sin flyttning dit. Efter att flera vittnen hörts beslutade rätten att Jonas Nilson skulle utan hinder låta Kerstin Andersdotter hämta sina ägodelar eller betala till henne 11 daler silvermynt samt därutöver tre daler silvermynt i rättegångskostnader. Kerstin Andersdotter flyttade senare tillbaka till Börstabols ägor.

Den 11 oktober 1773 avled fattighjonet Kerstin Andersdotter på Börstabols ägor av rödsot, 62 år gammal.

Tre kvinnor bodde inhysta någonstans på ägor. Närmare uppgifter om dem saknas, men Elin Nilsson var sannolikt moder till sockenskräddaren Lars Nilson.

Ingeborg Jonsdotter 1706, bondeänka

Elin Nilsson 1695, inhyses *quinfolk*, rotegumma, död 1781, 85 år

Kerstin Andersdotter 1710, ryttaränka, fattighjon, död 1773 i rödsoten

Jonas Jönsson 1740-12-25, torpare på Börstabols ägor,

Stina Bengtsdotter (1753),

Anna 1773-03-09

Jonas och Stina vigdes 10 jan. 1773. Jonas Jönsson var son till Jöns Persson och Elin Karlsdotter i Glasfall. Stina var sannolikt dotter till torparen Bengt Tunberg och Margareta Jonsdotter, bosatta på Börstabols ägor. Även Jonas och Stina bosatte sig på Börstabols ägor. Jonas dog den 27 september 1773 av rödsot. Det anges där Stavrebergs ägor. 1775 gifte Stina om sig med torparen Peter Nilsson från Skälaby ägor. De bosatte sig på Orrnäs ägor men tycks därefter ha flyttat, okänt vart.

Abraham Jonsson (1730), torpare på Börstabols ägor

Kerstin Persdotter (1729)

Maria 1755-09-10, gift med artilleristen Peter Berglund

Abraham och Kerstin (Stina) gifte sig 1755. Båda tjänade då i Börstabol. De tog sedan ett torp på byns ägor. Troligen 1757 flyttade de till ett torp på Hårstorps ägor och senare till Sväm, där de är antecknade från 1765. Abraham var instämd till sommaringet 1755, mål nr 50, efter att han varit i slagsmål efter ett bröllop i Klämmestorp.

1) Hans Håkansson 1742-04-10, torpare,
2) Bengt Persson (1726), torpare, död 1786
H Stina Jönsdotter 1756-06-05,
Barn: Maria Hansdotter 1777-09-01, g m Jonas Hansson, Börstabols ägor
Katharina Bengtsdotter 1783, g m torparen Jonas Eriksson,

Hans Håkansson var son till bonden Håkan Nilsson och Maria Jönsdotter i Börstabol. Hans erhöll i arv ett torp på byns marker vilket framgår av storskifteshandlingarna.

Torpet omfattade 2/11 mantal av Börstabol och han mottog detta i stället för att bli utlöst av sin broder Jonas, troligen 1775 då han gifte sig med Stina Jönsdotter. Hon var dotter till Jöns Andersson och Stina Hansdotter i Glasfall. Hans dog i rödsoten 1781. De hade fått en dotter, Maria Hansdotter.

Stina gifte sig 1782 med torparen Bengt Persson från Näteryd och de drev torpet i Börstabol vidare. Bengt Persson dog 1786 och Stina blev änka för andra gången. Hon gifte sig en tredje gång 1787, med sockenskräddaren Anders Andersson (f 1765). De fortsatte att bruka samma torp, se nedan.

Dottern Katharina blev gift med torparen Jonas Eriksson på Börstabols ägor. Dottern Maria gifte sig med Jonas Hansson, se nedan.

Anders Andersson 1765-01-09, sockenskräddare,
H Stina Jönsdotter 1756-06-05,
Barn: Maria Hansdotter 1777-09-01, g m torparen Jonas Hansson,
Katharina Bengtsdotter 1783, g m torparen Jonas Eriksson,
Anders 1791-05-08,

1787 vigdes sockenskräddaren Anders Andersson från Riddargårdens ägor med änkan Stina Jönsdotter i Börstabol. Han var son till Anders Håkansson och Lisken Svensdotter på Riddargårdens ägor.

Stina Jönsdotters föräldrar var Jöns Andersson och Stina Hansdotter i Glasfall. Hon hade förut varit gift med Hans Håkansson och efter hans död med Bengt Persson. De två första barnen är från dessa äktenskap.

De bosatte sig sedan på Börstabols ägor, på det torp som hennes första man fått i arv och som de brukat tillsammans.

Maria Hansdotter, dotter till Hans och Stina, krävde vid sommartinget 1796 ersättning av sin styvfader Anders Andersson för den årliga skatteavgiften för detta torpställe, vilket hon ärvt efter sin fader, Hans Håkansson. Maria Hansdotter hade 1792 flyttat hemifrån för att försörja sig med egen tjänst.

Rätten ålade Anders Andersson att ersätta henne i detta avseende för de fyra åren efter att hon lämnat hemmet. Det omnämnda torpet låg utmed vägen 4-500 meter norr om gårdstomten i Börstabol. Stina dog av värk 1814. Anders gifte om sig 1815 och flyttade till Stora Krokek och blev torpare där.

Nils Larsson	1767-05-22, torpare på torpet Harget
H Greta Jonsdotter	1771-02-03,
Jonas	1799-03-02, till Munkeryd 1817, till Åby 1820
Peter	1802-07-28, torpare på Börstabols ägor, se nedan
Johannes	1805-12-23, till Hålan 1821, sedan okända öden
Maja Stina	1808-09-13, gift 1836 med Jonas Karlson, se nedan

Nils Larsson var son till torparen Lars Håkansson och hans hustru Maria i Gräsberg, och sonson till bonden Håkan Nilsson i Börstabil. Greta var dotter till torparen Jöns Olofsson och hans hustru Maria Nilsson på Sväm Erlandsgårds ägor. De gifte sig 1798 och kom troligen till Börstabil då, eller hade kanske Lars brukat torpet dessförinnan?

De brukade ett torp på Jonas Håkanssons ägor, sannolikt Harget, längst i norr utmed gränsen mot Stavreberg. I auktionsanteckningar från Stora Krokek 1831 har varor inropats av Nils i Harget och av Maja Stina i Harget (dotter till Nils och Greta).

Nils och Greta dog båda två 1847. De bodde på detta torp i nästan 50 år. Hos dem bodde också hennes moder, änkan Maja Nilsson. Hon dog där år 1815 av ålderdom.

Vi kan anta att det var torpet Harget som de innehade därför att Håkan Nilsson 1773 förordnat att Lars Håkansson skulle få detta i sin livstid. Lars Håkansson dog på Gräsbergs ägor redan 1775, 43 år gammal, endast två år efter att hans fader, Håkan Nilsson, dött. Det var så som torpet Harget ärvdes av Nils Larsson.

Dottern Maja Stina var piga på olika håll. Hon gifte sig 1836 med Jonas Karlsson och de arrenderade åren 1846-49 en gård i Stora Krokek. 1849 flyttade de till Södra Bråten. Där var de skrivna som *inhyses*. De var sedan inhyses i Lilla Smedstorp. Där dog Jonas 1880. Maja Stina dog i Vantekullen den 8 december 1889 av ålderdom, 81 år gammal.

Olof Karlström	1775- i Stockholm, torpare
H Maja Karlsdotter	1764-11-24,
Barn: Katharina	1795-05-28, död av bröstsjuka samma år
Katharina	1797-12-13, död 1800
Maja Stina	1801-01-24,

Olof och Maja gifte sig 1795. Hon var troligen tjänstepiga i Börstabil då. Olof Karlström uppgavs vara född i Stockholm. Maja var dotter till torparen Karl Larsson och Anna Nilsson på Klämmestorps ägor. Olof och Maja bodde några år på Börstabols ägor och flyttade omkring 1798 till ett torp på Narbäcks ägor och senare till Klämmestorps ägor. Han dog på Klämmestorps ägor 1806 av rödsot. Maja gifte 1815 om sig med Anders Vesterlind i Sunneby och dog där 1818 av håll och styng.

Samuel Lindström	1738-02-19, torpare, avskedad ryttare från Kopparp
H Kaisa Persdotter	1746-04-11 i Adelöv (från Ulfsbo)

Samuel uppges i husförhörslängden 1805 och 1816 vara född 1738-02-19. Födelseboken på detta datum är skadad, men detta datum föddes en son till Peter Persson och Ingeborg Andersdotter på Kråkeryds ägor. Vi kan därför anta att denna notis gäller Samuel Lindström. Namnet Lindström fick han som ryttare. Han gifte sig 1774 med Katharina Persdotter och han var redan då ryttare för Kopparp. Kaisa var dotter till Per och hans hustru i Ulfbo i Adelöv.

Samuel och Kaisa fick tre barn, Katharina 1777, Nils 1780 men död 1781, och Maria 1786 men död samma år. Det kan ha funnits flera barn som inte kyrkoboken vetat om.

Samuel och Kaisa flyttade till Börstabol 1798. Då upprättades ett torpkontrakt mellan honom och Sven Persson i Kopparp som då ägde östra gården i Börstabol. Kontraktet avser *ett litet torpställe beläget i östra gårdet en lycka och en dito, kallad Lyckebergslyckan, samt tillika bete på utmarken till så många kreatur som kan födas på torpet.*

Lövskogen får fritt begagnas vid torpet och får årligen hugga på utmarken 300 kärvar löv. Förenämnde torpställe är givet i städja en riksdaler, skall Samuel Lindström och dess hustru Karin Persdotter i bägges sin livstid bo och begagna tillika orubbade uti vars hand det komma må, för en årlig skatt av fyra riksdaler, men i de tre första åren tre riksdaler. Till hus vid torpet skall timmer huggas på gårdens ägor så mycket som behövs, tillika gårdslan och vedbrand till husbehov.

Samuels torp bör således ha varit ett av de två södra torpen på Börstabols ägor. Samuel och Kaisa dog båda av ålderdom 1828. Samuel och Kajsa dog där 1828, av ålderdom.

Måns Persson (1735) i Visingsö, fiskare, fattighjon
H Maja Persdotter (1737), död 1802

Måns Persson var sannolikt son till profossen Per Larsson och hans hustru i Ed på Visingsö. Måns och Maja gifte sig 1759 och hade troligen ett torp på Alminge ägor innan de kom till Börstabol. De har troligen fått ett par barn, men de dog i unga år. Maja Persdotter dog av bröstsjuka på Börstabols ägor den 30 september 1802. Måns Persson flyttades troligen därefter till Fattighuset i Ödeshög och dog där 20 juni 1814 av ålderdom. I husförhörslängden för 1805 uppgavs han vara fiskare. Kanske var detta en titel från hans tid på Alminge ägor?

Änkan Maja Matsdotter, 1710, fattighjon, död 1799

Om Maja Matsdotter vet vi inte särskilt mycket. Möjligen hade hon varit gift med Daniel Danielsson och bott på Gammalsby ägor.

Peter Krok 1767-02-01 i Vireda, avskedad soldat
Maria Johansdotter (1768),

Peter Krok och Maria gifte sig 1792. Hon uppgavs vara soldatänka från Stora Krokek s ägor och därmed kan vi anta att hon var änka efter den förra

soldaten Jonas Kempe. Peter uppgavs vid mönstringen vara smålänning och ca 168 cm lång. Jag har försökt utforska bakgrunden för Peter och Maria, men jag har inte lyckats. Familjen flyttade omkring år 1810 till en backstuga på Börstabols ägor, sannolikt belägen på Jonas Håkanssons ägor, den västra gården i byn. Maja Johansdotter var sjuklig från omkring 1820. Hon blev blind vid mitten av 1830-talet. Hon dog 1842. Peter Krok dog 1843.

Jonas Hansson	1770-12-20, torpare,
H Maria Hansdotter	1777-09-01,
Barn: Johannes	1801-10-03, torpare på Kopparps ägor,
Peter	1803-07-02, död 1807 av bröstsjuka
Olof (Anders)	1805-08-23,
Maja Stina	1808-06-19, död av tvinsot 1810
Peter	1811-07-20,
Håkan	1815-01-05,

Jonas och Maja gifte sig år 1800. Han var då skräddardräng i Börstabol och hon uppgavs vara piga från Börstabols ägor. Hans föräldrar var ryttaren Hans Ringman och Kerstin Jansdotter på Sjögetorps ägor. Maja var dotter till Hans Håkansson och Stina Jönsdotter på Börstabols ägor. Bonden Jonas Håkansson i Börstabol, se nedan, var en farbroder till Maja.

Deras torp var samma torp som hennes far 1775 fått i arv efter sina föräldrar, beläget utmed vägen mellan Börstabol och Kulhult, 3 ó 4 00 meter norr om gårdshuset i Börstabol. Familjen flyttade 1815 till Gumby. Där dog Maja Hansdotter 1819. Jonas flyttade därefter till en backstuga på Jusseryds ägor.

Torpet såldes den 9 september 1816, med hus, jord, skog och mark, till hennes kusinson, Håkan Jonsson i Börstabol och priset för torpet var då 666 riksdaler.

Änkan Maja Hansdotter 1729, fattighjon, död av ålderdom 1811.

Maja var dotter till Hans Flinta och Ingrid Nilsdotter på Ösiö ägor. Hur hon hamnat på Börstabols ägor vet jag inte. Möjligen var hon änka efter torparen Sven Persson på Stavrebergs ägor, som dog 1773.

Många storskiften genomfördes under 1700-talets två sista årtionden, i Porsarp 1785, Munkeryd och Stavreberg 1788, Sunneryd 1799, Holkaberg och Stava 1791, Stora Krokek 1794, Gyllinge 1795 och Börstabol 1796, således nio av byarna. Ytterligare sex storskiften genomfördes i början av 1800-talet. Skiftena var ett led i folkökningen, med nyodlingar och delning av gårdarna.

I Börstabol skedde skiftet utan några oenigheter och skiftet fastställdes av häradsrätten vid sommaringet 1797. De båda gårdarna i Börstabol ägdes och brukades vid skiftet av Jonas Håkansson, som fick behålla norra läget, och Jonas Jonsson, som fick södra läget. Hustomterna låg då tillsammans,

en i norr och en söder. En ny väg förbi husen anlades väster om husen. Här följer formuleringarna direkt ur dokumentet.

Byggningstomten var ganska tätt med hus bebyggd. Den utökades till rymd och fyrkant och där yrkade Jonas Håkansson att få delningslinjen att gå norr och söder, men Jonas Jonsson ville ha gränsen öster och väster. Efter vidare skärskådande och överläggning i detta ämne fann ämbetsman bättre grundat att dela hustomten öster och väster i anseende till att båda halvgårdslotterna då icke allenast gränsade den allmänna farvägen som i väster på norra gårdet rättades utan ock erhöll vardera sin andel av den i öster varande djupare och bättre mulljord.

Husen åtskildes senare och så småningom hamnade en hustomt i öster och en i väster med vägen emellan.

Jonas Håkansson	(1748-06-12), bonde,
H Maria Jönsdotter	1747-01-17,
Barn: Håkan	1777-02-24, bonde i Börstabol, se nedan
Maria	1778-11-12, sjuklig, död i lungrot 1842
Katharina	1780-05-21, g 1805 m Jonas Larsson i Tällekullen
Anna Stina	1781-12-07, död 1786 av bröstsjuka,
Katharina	1782-12-07,
Nils	1784-10-17, bonde i Munkeryd,
Maja Stina	1786-07-29, g m Jöns Persson i Börstabol, se nedan
Johanna	1789-07-20, g 1820 m Anders Andersson i Börstabol

Jonas och Maria gifte sig 1776. Hans föräldrar var Håkan Nilsson och Maria Jönsdotter i Börstabol. I födelseboken är han inte inskriven och i senare husförhörslängder har han tillskrivits ett felaktigt födelsedatum. Vi är därför inte säkra på Jonas Håkanssons födelsedatum. Enligt en kortfattad husförhörslängd från 1766-73 var Jonas Håkansson 10 år gammal 1766 och borde då vara född omkring 1756. Vi kan ändå vara helt säkra på Jonas Håkanssons födelsestid. Maria kom från Fogeryd. Hennes föräldrar var Jonas Eriksson och Maria Andersdotter. Jonas övertog föräldragården i Börstabol.

Jonas Håkansson anlätades som bouppteckningsman, auktionsförrättare och kontraktsskrivare. Han var en skrivkarl i bygden. Detta var ett arv från fadern Håkan Nilsson och från farfadern Nils Hansson i Gyllinge som var nämndeman. Jonas hade också en äldre broder, Jöns Håkansson, som under ett antal år hade auktioner och åtog sig andra skrivgöromål. Jöns Håkansson blev sedan fjärdingsman i Stora Åby och bosatt i Ersbola. Han tog sig då namnet Öqvist.

Den 17 april 1802 dog hustrun, Maria Jönsdotter av bröstfeber, 55 år gammal. Hon efterlämnade maken samt åtta barn. Bouppteckningen den 27 april 1802 upptar 11 sidor och visar tillgångar för 654 riksdaler. Där ingick fastigheten ½ mtl Börstabol för 444 riksdaler. Djuruppsättningen omfattade tre hästar, ett par oxar, sju kor, en tjur, tre kvigor och två kalvar, sju får, en galt och två suggor. Undertecknare var Jonas Håkansson, Nils Nilsson och J Lantz.

Från 1801 finns i domboken ett kontrakt rörande mark- och husbyte, upprättat mellan Sven Persson och Jonas Håkansson. Persson tillbytte sig av

Jonas Håkansson hans båda stugor med förstuga, kök och sidokamrar. Håkansson fick av Sven Persson den nyuppsatta byggnaden samt en mellanavgift av 17 Riksdaler. Detta var möjligen en efterdyning av storskiftet. I kontraktet nämnes också markbyte och där anges *stenmarken, stenhagen och suttlagårdslandet*.

Jonas Håkansson dog den 26 april 1833 i Börstabol. Av dödsnotisen i kyrkoboken framgår att Jonas Håkansson *varit mån om socknens angelägenheter. Han hade varit sexman i flera år. Död av ålderdom, 84 år gammal.*

När Jonas Håkansson kände krafterna avta bestämde han hur arvet efter honom skulle fördelas så rättvist som möjligt, så i fast som lös egendom. Protokollet omfattar 4-5 tätskrivna sidor i domboken. Han tänkte på sina åtta barn, två söner, Håkan och Nils. Men Nils som var bonde i Munkeryd var död sedan mer än tio år och därför nämnde han dennes barn. Sonen Håkan skulle överta gården i Börstabol. Jonas Håkansson skriver om barnens moderne- och fädernearv. *Döttrarna Maja Stina och Maria får sina 1/48-delar av Börstabol, dottern Johanna, som med sin man Anders Andersson med ospard möda och barnslig tillgivenhet under flera år gått mig tillhanda erhåller 1/8-del, inberäknat hennes 1/48-del i mödernet, dock skall hon betala lösen till avlidna dottern, hennes syster, Katharinas barn för dess mödernearv 1/48-del efter det pris som överenskommas kan. Vidare förordnar Jonas Håkansson att dottern Johanna och hennes man från nu och till Jonas Håkanssonns död skall bruka och begagna hans 1/8 mantal Börstabol utan någon avgift till sina syskon, mot det att hon med sin man och brodern Håkan svarar för Jonas Håkanssonns vård och skötsel.*

Detta förordnande upprättades den 18 november 1828 men inlämnades till häradsrätten först efter Jonas Håkanssonns död.

Av bouppteckningen efter Jonas Håkansson framgår att dottern Katharina och sonen Nils då redan var döda, men hade egna barn. I bouppteckningen upptogs bl. a. *två gamla ärjekrokar, en linbråta, en kärra med säte, en enbetsvagn, hälften i en hökärra, en gammal bultvagn, två rysslädar, två kälkar, ett par gamla selar, tre sadlar, fyra gamla grepar, en tvärsadel, en gammal töm, hälften uti en skärkniv, fem ekebräder. Under kreatur upptogs hälftenvärden i en häst, vidare ett par röda oxar, en ko Ringela, en kättkalv, två får, en galtpanke. Under böcker upptogs en bibel, en postilla, en gammal större psalmbok samt diverse böcker.* Detta var bara lite av det hela.

När storskiftet genomfördes i Börstabol 1796 fanns på östra gården en bonde som hette Jonas Jonsson. Han bodde med sin familj tillfälligt i Börstabol. Deras bakgrund är okänd. Jonas var troligen ganska rik. Han hade åtskilligt med pengar utlånade. Detta framgår av flera skuldfordringsmål vid tinget, där han var målsägande.

Håkan Jonsson	1777-02-24, bonde,
H 1) Maja Larsdotter	1783-12-13, död 1827
H 2) Anna K Persdotter	1799-08-01,
Barn: Maja Stina	1807-10-29, g m Isak Andersson i Häggestad 1827,
Anna Brita	1811-08-19, död av hjärtsprång s å
Johanna Charlotta	1815-09-03, g 1833 m Jonas Samuelsson i Gyllinge
Jonas Peter	1831-04-13, övertog föräldragården

Håkan var son till Jonas Håkansson och Maria Jonsdotter, se ovan. Han gifte sig 1806 med Maja Larsdotter från Tällekullen. Hon var dotter till Lars Persson och Maria Jonsdotter i Tällekullen. Håkan övertog 1806 föräldragården, den ena halvgården i Börstabol. En tid delade Jonas och Håkan, far och son, på gårdsbruket och det var då någon tid tre bönder i byn.

Vid vintertinget 1815 hade Jonas Håkansson och Håkan Jonsson anmält hos häradsrätten att de *åriligen tillfogas skada på sin egendom, ½ mantal Börstabol, dels genom skogsåverkan, samt dels genom kreaturs utsläppande, gärdesgårdars och grindars nedrivande samt olovliga vägars anläggande, och därför anhöll de att häradsrätten skulle stadga något vite mot sådana överträdelser. Denna ansökan tog häradsrätten i övervägande, och eftersom sökandenas klagomål intygades fann häradsrätten skäligt att stadga ett vite av tre riksdaler 16 sk. banko vartill kan komma böter och skadeersättning efter lag.* Vad som mera konkret låg bakom denna anmälan till häradsrätten vet vi inte.

Maja Larsdotter dog i bröstfeber 1827. Hon efterlämnade enligt bouppteckningen maken samt två döttrar, Maja Stina gift med skattemannen Isak Andersson i Ö Häggestad och Johanna Lotta, 12 år. Ur bouppteckningen fanns följande rubriker: Den avlidnas gångkläder, Diverse varor, Böcker (1 postilla, en örtagårdssällskap, en bok om Kristi lidande, en dito, tre psalmböcker, två mindre böcker) Summa tillgångar 1427 riksdaler. Håkan Jonsson gifte sig 1827 med Anna Katharina Persdotter.

Anna Katharina Persdotter var från Staffanstorp, dotter till Peter Olofsson och Anna Greta Andersdotter. Hon dog 1853 och Håkan Jonsson dog 1859. Ur bouppteckningen efter Anna Katharina Persdotter hämtas bl.a. följande: Hon efterlämnade maken, skattemannen Håkan Jonsson samt en son Jonas Peter, myndig.

Bouppteckningen upptog bl. a. *en färdevagn, en kärra med fjädersäte, en gammal färdevagn, en skogsvagn, en bulthjulsvagn, fem gamla hjul, en hökärra, en gödselbotten, nio björkbräder, sex dito av tall, en slump segbjörk, en dito varjehanda trävaror, två järnharvar, fem krokas, två järnskodda kälkar, sju dito oskodda, en skärkista med kniv, två ryssläddar, sju selar, två korstömmar, en enbetstöm, två par mihl, tre betsel, sex hårrep, sju plank, en åkervält, tre stickeorgar. Under rubriken kreatur upptogs två hästar, ett par otama oxar, sju kor, två kvigor mm.*

Bouppteckningen visade också att de hade över 1600 riksdaler utlånade till olika personer i bygden. Det var mycket pengar.

Anders Andersson	1791-05-08, bonde,
H Johanna Jonsdotter	1789-07-20,
Barn: Anna Lotta	1820-07-14, död i engelska sjukan 1832
Maja Stina	1830-08-03, g m Jonas Peter Håkansson i Börstabol,

Anders var son till sockenskräddaren Anders Andersson och Stina Jönsdotter på Börstabols ägor. Johannas föräldrar var Jonas Håkansson och Maria Jönsdotter, se ovan. Anders och Johanna gifte sig 1820 och övertog senare 1/8 i Börstabol. Anders och hans svåger Håkan Jonsson ägde sålunda tillsammans den ena halvgården i Börstabol. Håkan hade lite mera, men de var

ändå delägare. Anders Andersson dog av förkylning den 25 mars 1861. Johanna avled den 16 maj 1868 av håll.

Jöns Persson 1773-02-06, bonde på den östra halvgården,
H 1) Maja Jonsdotter 1790-05-24, död 1812
H 2) Maja Stina Jonsdotter 1786-07-29.
Barn: Maja Lisa 1806-08-24, till mormodern i Stava 1817, död där 1829
Anna Brita 1809-02-14, till Öninge, g m Lars Johan Petersson
Jonas 1811-02-18, svårt att tala, död 1835
Andreas 1812-10-24, död s å
Christina Charlotta 1814-09-20, död s å
Nils Peter 1816-05-20, g 1846 med Johanna Persdotter, Åby Sg
Anders Magnus 1818-12-05, bonde i L Krokek
Gustaf Johan 1821-01-10, död 1849 ogift,
Johannes 1823-05-23, övertog gården efter fadern, se nedan

Jöns Persson var son till Peter Jönsson och Maria Jonsdotter i Glasfall. Han gifte sig 1805 med Maja, dotter till Jonas Håkansson och Anna Persdotter från Stava och flyttade samtidigt därmed till Börstabol. Där hade han förvärvat den östra gården.

Maja Jonsdotter dog i barnsäng 1812 och Jöns gifte sig året därpå med Maja Stina Jonsdotter från östra gården i Börstabol, dotter till Jonas Håkansson och Maria Jonsdotter. Något som man kan undra över är varför så många kvinnor på den tiden hette Maria Jonsdotter.

Jöns uppges i 1840-43 års husförhörslängd vara blind. Han dog 1846. Han ägde och brukade den östra gården. Av bouppteckningens rubriker kan vi bl. a. läsa *i sätessstugan, i förstugukammaren, i köket, på nattstugan, i boden, i brygghuset.*

Bouppteckningen upptog bl. a. *en parvagn med fjädersäte, en skjutskärra, två hökärror, järnskodda kälkar, oskodda kälkar, åkervält, slädryssar, en oskodd drög, tre par selar, tömmar, sadel med betsel, två oxok med tömmar och åtta hårrep. Under kreatur upptogs bl. a. två hästar, två par oxar, sju kor, fyra kvigor, en tjur, får, getter, ungbockar, en sugga och en galtgris, en sogris.*

Under fastigheter upptog bouppteckningen ½ mtl Börstabol för 1120 riksdaler, 1/4 mtl Stava till 600 riksdaler, 1/16 mtl Glasfall, där upptaget endast åbo- och besittningsrätt till 100 riksdaler. Bouppteckningen upptog också en del utestående fordringar. Totalt upptogs en behållning av 3248 riksdaler.

Jöns Perssons änka, Maja Stina Jonsdotter bodde kvar på undantag i Börstabol. Hon avled 1863 och av bouppteckningen framgår bl. a. att sonen Nils Peter då var död men hade två barn. Sonen Anders Magnus bodde då i Lilla Krokek. Sonen Johannes hade övertagit gården i Börstabol.

Lars Samuelsson	1813-02-19 i Heda, torpare,
Johanna C. Johansdotter	1816-12-18,
Barn: Karl Johan	1842-02-17,
Andreas	1845-01-23,
Christina Maria	1847-08-19,
Frans Albin	1851-01-06,
Lovisa Josefina	1853-10-31, död 531102
Mathilda Josefina	1855-10-12

Lars och Johanna gifte sig i Heda (?)1840 och hade bott i Stavreberg och Rossholmen innan de kom till Börstabol 1847 och blev torpare på Jonas Håkanssons ägor. Det är troligt att de övertog Nils Larssons torp, Harget. Bakgrunden för Lars är okänd. Johanna var dotter till Johannes Nilsson och Stina Persdotter i Stavreberg. Lars och Johanna flyttade från Börstabol 1857, okänt vart.

Peter Nilsson	1802-07-28, torpare,
H 1)Stina Greta Andersdotter (1801)-	i Adelöv, sjuklig, död 1835
H 2) Stina Persdotter	1803-06-19 i Adelöv, död 1853
H 3)Johanna S Larsdotter	1820-04-08, g 1854
Barn: Johanna Charlotta	1825-05-31, död samma år
Johan Christopher	1826-11-09, gift, se nedan
Andreas	1829-07-31, t Stora Krokek
Stina Maria	1830-03-03, utfl. t V Tollstad 1847
Gustaf Alfred	1834-12-26, död 1835
Eva Charlotta	1835-12-24, g m Johan August Göte i Bodebol
Gustaf Alfred	1839-02-03, död 1853
Hedda Sofia	1841-12-22, t Fogeryd 1867
Frans August	1844-12-17, död 1845
Gustaf Alfred	1854-11-11, utfl. till Rök 1871
Matilda Josefina	1858-10-22, g m Karl Johansson, Stavreberg
Oskar Emil	1862-10-26, utfl. till Amerika 1898

Peter Nilsson var torparson från Börstabols ägor, son till Nils Larsson och Greta Jönsdotter på torpet Harget. Peters farfar var, Lars Håkansson, bondson från Börstabol. Peter gifte sig 1825 med Stina Greta Andersdotter. Peter var först dräng på olika ställen, Kulhult, Harsbol, Holkaberg, Stava. Omkring 1833 kom de till Börstabol, där de bröt ny mark och byggde ett nytt torp utmed vägen mot Kulhult 5-600 nordost om gårdshusen i Börstabol.

Hustrun Stina Greta dog den 7 mars 1835 i följd av barnsäng och *efterlämnade maken, torparen Peter Nilsson samt tre barn, söner Johan Kristofer 8 år, Karl Andreas 5, Gustaf Ulrik tre mån. gammal*. Av bouppteckningen framgår att hennes kläder bestod av *en gammal randig klädning, en dito sämre, gamla linnen, en kjortel, två gamla tröjor, en gammal päls-tröja, ett vitt förkläde, ett dito randigt, en gammal sidentygsmössa, ett gammal kläde av florduk, en gammal vit snip, en gammal rutig dito, två par gamla strumpor, ett par gamla skor, en särk, två gamla särkar och tre gamla mösseycken*.

När vi sena tiders barn begrundar detta måste vi känna beundran för dessa människor som ändå klarade sig. Ekonomin tillät henne inte att vara någon klädsnobb. Deras stuga upptogs i bouppteckningen till 22 riksdaler. Summa tillgångar 48 riksdaler, skulder 44, behållning fyra riksdaler.

Peter Nilsson gifte 1835 om sig med Stina Persdotter, född i Adelöv, men då piga i Börstabil. Hon dog den 9 januari 1853 i gastrisk feber. Hon lämnade då efter sig änkemannen och tre barn, Alfred 14 år, Eva Lotta 17 år och Hedda Sofia 11 år. Före detta äktenskap hade hon en dotter Kristina Maria, 23 år gammal. Tillgångarna i boet uppgavs till 115 riksdaler, skulderna till 207 riksdaler.

Hennes kläder uppgavs i bouppteckningen till *två klänningar, en gammal kjortel, två tröjor, en pälströja, ett par gamla kängor, ett par strumpor, två lintyg, tre mössor med pannelin, tre par handskar, ett par vantar, ett gammalt kläde, ett sockerdukskläde, två förkläden*, summa sex riksdaler. Husen bestod av en stuga med förstuga, kök med liten överstuga, en liten bod, en liten lada med logkista och ett litet svinhus.

Peter Nilsson ingick nytt äktenskap 1854 med Johanna Larsdotter, dotter till Lars Olofsson och Maja Larsdotter i Ösiö.

Peter Nilsson belönades 12 augusti 1860 av Östergötlands läns hushållningssällskap för odlingsflit vid sitt lilla torp, *det han själv anlagt, uppodlat och bebyggt*. I nästa husförhörlängd har dock skrivits följande: *Klent torp, ur mantal*. Peter Nilssons krafter började tryta och han dog den 12 januari 1873 av ålderdoms bräcklighet. Johanna Larsdotter dog 5 augusti 1893 av bröstsjukdom. Ännu i våra dagar, år 2000, finns det äldre personer som kallar platsen för hans torp för *Peter Nilsas*.

Syrenerna blommar fortfarande varje vår utmed vägen, påminnande om att här har en torparfamilj arbetat och slitit hårt, så hårt att de belönades för odlingsflit. Två av deras barn, Oskar och Matilda, bodde kvar i torpet en tid efter Johannas bortgång. Matilda gifte sig 1896 och flyttade till Fällan i Stavreberg. Oskar emigrerade till Amerika 1898.

Av Peter Nilssons odlarmöda syns idag inte så mycket. Skogen tar tillbaka vad den förlorat. Om Du åker vägen via Börstabil mot Tällekullen, stanna då till vid *Peter Nilsas* och sänd en tanke till den man och hans familj som här på platsen slitit och fått medalj för odlarflit.

Peter hade vuxit upp på torpet Harget. Det var beläget bara några hundra meter nordost från Peter Nilssons torp. Torpet Harget övergavs 1857. Den siste torparen där var Lars Samuelson. De små åkrarna vid Harget odlades troligen ännu på 1870-talet, även om husen var borta. Det var troligen Peter Nilson som höll dessa åkrar öppna.

Jonas Eriksson 1785-04-30, torpare,

h Katharina Bengtsdotter 1783-11-15,

Barn: Andreas 1812-01-24, död samma år,

Maja Lisa 1813-09-30, g m Sven Petersson, V. Haddåsen

Johannes 1816-10-02, svagsint, död i fallandesot 1842

Anders 1819-11-11, g 1850 och flyttade till Glasfalls ägor.

Stina Lotta 1823-03-29, g m C J Mård i Munkeryd

oä son Karl Johan 1838-09-10, död 1844, oä son till Maja Lisa Jonsdotter

oä son Gustaf 1843-04-06, ofärdig, oä son till Maja Lisa Jonsdotter,

Jonas Eriksson var son till torparen Erik Karlsson och hans hustru Maria Nilsdotter vid Kanikenäs. Katharina var dotter till torparen Bengt Persson och hans hustru Stina Jönsdotter på Börstabols ägor. Hennes morfar och mormor var bönder i Glasfall. Jonas Eriksson hade tidigare varit lantvärnsmän. Jonas och Katharina gifte sig 1811 och fick ett torp på Jöns Perssons ägor, troligen längst i söder, mot gränsen till Glasfall.

Med åren blev Jonas ofärdig och uppgavs vara inhyses och utfattig. Enligt husförhörslängden hade han också varit intagen på kurhuset i Vadstena. Han dog 1860 av slag. Katharina Bengtsdotter dog 1865 och uppgavs då vara fattighjon.

Jonas Eriksson var också snickare. Det vet vi eftersom han omnämnes i bouppteckningar som tillverkare av likkistor, och detta var troligen inte det enda som han tillverkade.

Bouppteckningen upptog endast inre lösören, däribland snickareredskap för åtta riksdaler. Tillgångarna uppgick till 55 riksdaler och skulderna till 39 riksdaler. Värderingsmän var Anders Andersson i Fogeryd och Jonas Peter Håkansson i Börstabol.

Brita Kato 1792-05-23, gammal piga, kom från Fogeryd 1834.
oä d Stina Lotta 1821-06-11, t Angseryd 1836

Brita Kato var dotter till ryttaren Peter Kato och Stina Jönsdotter på Bankaby ägor. Brita hade en besvärlig levnad. Föräldrarna var sjuka och fattiga. Fadern dog 17 maj 1806, endast 37 år gammal. De bodde då på Klämmestorps ägor. Brita var då bara 13 år gammal.

Hon hade två yngre systrar, Katharina och Maja-Lena. Den sistnämnda dog i unga år. Brita var tidigt ute och tjänade piga hos bönder. Först var hon i Grännasocknen, sedan hos Jöns Persson i Börstabol, sedan i Lyckan, sedan Munkeryd. Hon fick en oäkta dotter 1821 när hon var piga i Munkeryd. Hon hade därmed en besvärlig situation, som alla kvinnor i den situationen förr.

Hon kom till Börstabol 1834 och avled där den 26 juni 1842. Hon var sjuklig och uppges i dödsnotisen i kyrkoboken som *tidvis kurhushjon*. Hennes dotter, Stina Lotta, var tidigt ute som tjänstepiga. Hon flyttade 1838 till Rogslösa.

Jonas Peter Håkansson 1831-04-13, bonde på västra gården,
H Maja Stina Andersdotter 1830-08-03,
Barn: Anna Sofia Axolina 1856-12-26, g m Karl Alfred Jonsson i Gyllinge
Mathilda Josefina 1859-09-29, död ogift 1936
Johan August 1862-12-03, g m Amanda Johansson, Gyllinge,
Karl Oskar Edvard 1865-04-25, död 1898 i nervfeber
Hilma Serena 1868-09-27, g m Gustaf V Gustafsson, Adelöv
Jenny Charlotta 1872-05-12, g m Ernst Johansson i Öjan.
Anders Teodor 1875-12-07, död 13 juni 1877 av brännskada

Jonas Peter och Maja Stina var kusiner. De gifte sig 1854 och övertog efter sina föräldrar den ena halvgården i Börstabol, den västra gården. Jonas Peter var nämndeman, häradsdomare och skrivkarl i bygden. Han var också

kommunalman och skötte åtskilligt av det kommunala. Han var en storman i socknen.

Han var också boupptecknare och auktionsförrättare. Han åtnjöt stort förtroende i bygden. Han var förmögen och lånade ut pengar. Han avled den 22 januari 1898 av lunginflammation. Maja Stina Andersdotter dog 9 juli 1911 av gallsten. Bouppteckningen efter Jonas Peter visade en behållning av över 28 000 kronor, en stor summa på den tiden. Mer än 23 000 kronor var utestående fordringar hos låntagare i bygden. Han var således en sorts privat bank i bygden och en välbärgad man. Gården övertogs av sonen Johan.

Johannes Jönsson	1823-05-23, bonde på den östra gården,
H Lotta Petersdotter	1830-12-06 i Gränna,
Oskar Emil	1860-01-25, övertog föräldragården, se nedan
Hulda Axelina	1862-03-30, g m August Nilsson i Rinna och utfl. dit
Jenny Euphemia	1865-09-16, död 1868

Johannes var yngste son till Jöns Persson och Maja Stina Jonsdotter på den östra gården i Börstabol. Lotta Petersdotter kom från Mellby Skeppargård i Gränna socken och hennes föräldrar hette Peter Jansson och Maria Andersdotter. Johannes och Lotta gifte sig 1855.

Lotta kom 1855 flyttande direkt från Gränna och till Börstabol. Johannes Jönsson dog 1885 och sonen Oskar Emil övertog som ägare hälften av gården, och Lotta Petersdotter ägde den andra delen. Se vidare nedan. 1895 flyttade Lotta till Sväms bosgård.

<u>Oskar</u> Emil Johansson	1860-01-25, bonde på östra gården i Börstabol,
<u>Hulda</u> Johanna Svensdotter	1861-10-29 i Adelöv,
Barn: David Efraim	1888-04-27,
Olivia	1890-03-19,
Simon Edvard	1893-01-03,
Alvida	1895-09-15,

Oskar var son till Johannes Jönsson och Lotta Petersdotter, se ovan. Hulda kom från Folkarp i Adelöv och hennes föräldrar var Sven August Johannesson och Maja Stina Svensdotter. Oskar övertog gården i Börstabol efter sina föräldrar.

År 1894 sålde han sin gård, den östra gården i Börstabol, till godsägaren Johan Andersson i Orrnäs. Oskar flyttade 1895 med sin familj till Sväms Bosgård där familjen förvärvade en gård. Hans mor, Lotta Petersdotter, följde med och bodde i ett undantag på gården.

Familjen flyttade sedan från Sväm till Lyckan, som han köpt. Den 29 mars 1902 dog Oskar genom drunkning i Vättern. Han var en förmögen man. Hustrun och barnen bodde kvar i Lyckan. Gården där övertogs senare av sonen David Efraim.

Lotta Petersdotter dog 30 augusti 1918 av ålderdom och bodde då i Vallby i Heda.

Anledningen till att godsägare Andersson från Orrnäs köpte gården i Börstabol var förmodligen att han på Orrnäs saknade avverkningsbar skog och att det planerades stora byggnadsarbeten på Orrnäs. Han anlade en såg i Börstabol och drev sedan sågverksrörelse där. Han exporterade också virke till Hamburg, vilket utskeppades via Stava hamn.

När stationshus skulle byggas utmed linjen Ödeshög - Vadstena blev Andersson antagen som entreprenör. Han lät såga timmer vid sågen i Börstabol och hans söner och anställda fick med hästar transportera virket till de olika stationerna.

Anders Persson Olander 1848-02-28, *gift dräng*
H Karolina Persdotter 1849-09-12,
Selma Matilda 1876-05-02,

Anders var son till Per Gustaf Olander och hans hustru Maja Stina Jonsdotter i Stora Krokek. Han gifte sig 1875 med Karolina Persdotter från Glasfalls ägor. Hon var dotter till torparen Peter Eriksson och hans hustru Eva Jonsdotter. Anders och Karolina gifte sig 1875. Familjen flyttade 1876 till Stora Åby.

När den östra gården ägdes av Andersson i Orrnäs brukades den på arrende av

C Otto Johansson 1848-12-13 i Visingsö
Josefina Karlsdotter 1849-10-14 i Åby
Barn: Oskar Vilhelm 1877-06-05, bonde i Stora Krokek
Gustaf Robert 1882-05-20, avflyttad ?
Emil Richard 1884-10-15, bonde i Bodebol, Ödeshögs socken
Farman Birger 1887-05-01, bonde i Harsbol
Konrad Valfrid 1889-05-01, polisman i Vadstena
Henning Harald 1891-10-20, polisman i Vadstena
Ester Maria 1895-08-25, sömmerska i Munkeryd

Otto och Fina gifte sig 1870. Otto var sedan statdräng i Skälaby och Sjögetorp i Ödeshögs socken. Deras bakgrund är okänd. Otto hade en tid varit statdräng i Skälaby och Sjögetorp. De kom från Skälaby till Börstabol 1895 som arrendator av den östra gården. Till en början arrenderade han nog bara en del av gården. De var kvar i Börstabol fram till 1913 då familjen flyttade till Nyttorp i Munkeryd. Då förvärvades gården av Oskar Gustavsson, se nedan.

Johan August Håkansson 1862-12-03, bonde på västra gården.
h Amanda Johansdotter 1873-08-22, d t Johan Andersson i Gyllinge
Barn: Edeborg 1902-02-19, g 1926 med Verner Gustavsson
Lisa 1914-05-02, gift och utfl. till Jönköping

Johan var son till Jonas Peter Håkansson och Maja Stina Andersdotter i Börstabol. Amanda kom från Gyllinge och hennes föräldrar var Johan Andersson och Johanna Sofia Persdotter i Västra Haddåsen, senare bosatta i Gyllinge. Johan och Amanda gifte sig 1899. De flyttade då till Gyllinge och

brukade hennes föräldragård där,. De återkom till Börstabol 1900. Under den tid som de bodde i Gyllinge brukades föräldragården i Börstabol av Johans syster Hilma och hennes man. Johan Håkansson avled den 6 augusti 1952.

Johan Kristoffer Petersson	1826-11-09, inhyses
H Johanna S Karlsdotter	1841-09-23 i Adelöv, död 1875
Barn: Jenny Mathilda	1867-08-27, död 1867 av slag
Oskar Emil	1868-11-26, död 1869
Frans Vilhelm	1871-02-27
Hedda Serena	1873-10-08, död 1875

Johan och Johanna gifte sig 1866 och båda anges då vara från Börstabol. Johan var son till torparen Peter Nilsson och Stina Greta Andersdotter på Börstabols ägor, se ovan. Johanna var torpardotter från Åskeryd i Adelöv. Hennes föräldrar hette Karl Gustaf Vestin och Maja Persdotter och de brukade torpet Kastenborg på Åskeryds ägor. Johan uppges i husförhörlängderna vara inhyses i Börstabol. Vi kan anta att han gjorde dagsverken åt bönderna i närheten.

De bodde av allt att döma på ett av de södra torpen. Johanna dog 7 februari 1875 av bröstlidande. Av bouppteckningen den 15 februari samma år framgår bl.a. att hon efterlämnade mannen samt sonen Frans Vilhelm. De övriga tre barnen hade dött unga. Tillgångarna uppgick till 97 riksdaler, därav gångkläderna för 30 riksdaler.

Johan Petersson avled den 13 maj 1880 och lämnade efter sig en 9-årig son, Frans Vilhelm. Sonens rätt bevakades vid bouppteckningen av Johannes Jönsson i Börstabol. Tillgångarna uppgick till 58 kronor, därav gångkläderna till 29 kronor och skulderna till 40 kronor, behållning 18 kr. 50 öre. Sonen Frans Vilhelm omhändertogs av släktingar från Åskeryds ägor i Adelöv. Stugan på Börstabols ägor blev tom och revs senare. En titt i Adelövs kyrkoböcker visar att sonen Frans Vilhelm förde torpartraditionerna vidare. 1893 var han torpare på Nannarps ägor i Adelöv..

I en backstuga på ägorna i sydost

Anders Magnus Johansson	1812-06-25 i Gränna, torpare, f.d. bonde
Maja Stina Nilsson	1813-05-15,
Mathilda Sofia	1850-10-13, g m sold. Gustaf Marcellus Hård
Alida Mathilda	1856-11-20, g m snick. Frans Palm i Porsarp
Anna Maja Appel	1844, fosterdotter, utfl t Petter i Svinåsen 1854

Anders och Maja Stina kom hit från Stora Smedstorp 1850. Anders var son till bonden Johannes Jonsson och hans hustru Anna Maja Danielsdotter i Stora Smedstorp. Maja Stina hade också sina rötter i Smedstorp, dotter till bonden Nils Jönsson och hans hustru. Maja Stina dog 2 juli 1887 av lungrot. Anders dog av ålderdom 26 juni 1902.

Han var den siste som bodde på Börstabols ägor. Hans stuga var belägen på den östra gårdens ägor i söder. Han var farmors far till Gunnar Hård och hans syskon.

Gunnar Hård har berättat att Anders Magnus på sitt lilla torp fick ha ett får, mera djur fick han inte ha. På somrarna arbetade han på gårdarna i byg-

den. På vintrarna fick han ibland tiggas fram. När bonden i Börstabols östra gård såg Anders komma gående sade han: *Där borta kommer tiggarna*. Detta säger något om den tidens hårda tillvaro.

En tid arbetade Anders med att bygga stenmuren vid kyrkogården i Ödeshög, den delen ut mot gatan. Han gick hemifrån klockan fyra varje morgon. Sedan var det tungt arbete hela dagen och på kvällen gick han hem till Börstabil. Hur trött var han då kan vi undra.

Anders var den siste torparen på Börstabols ägor. En ättling till honom, Dick Palm, äger idag den gård där torpet stod. Fortfarande kan man på platsen se lämningarna efter detta torp. Det var det norra av de två torpen som låg i söder, nära gränsen mot Glasfall och Tällekullen.

Verner M Gustafsson	1900-01-05, bonde på västra gården i Börstabil,
h Edeborg Håkansson	1902-02-19, d t Johan Håkansson, se ovan
Barn: Jean Arne	1928-01-10, utfl. till Sthlm, senare till Jönköping.
Elsy Ulla Maj	1930-05-26, gift med Heimer i Getingaryd, Gränna
Hans Leif	1938-01-24, utflyttade till Jönköping
Gösta	1939-04-05, övertog föräldragården

Verner och Edeborg gifte sig 1926. Verner var från Klämmestorp, son till Gustaf Adolf Johansson och Amanda Matilda Gustafsdotter. Edeborg hade sina rötter i många generationer i Börstabil, dotter till Johan Håkansson och Amanda Johansdotter.

Verner och Edeborg bodde under åren 1931-42 i Stava men återkom därefter till Börstabil och övertog hennes föräldragård. Enligt uppgift i boken *öGods och gårdarö* 1948 omfattade gården en areal av 88 hektar, därav 7 hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppgavs vara byggd omkring 1910 och ekonomibyggnaderna 1876. På gården fanns då två hästar och 12 nötkreatur. Verner dog 1955 och Edeborg dog 1979. Gården övertogs av sonen Gösta.

Oskar Gustafsson	1884-01-17, bonde på östra gården
Ester Karlsson	1883-08-10,
Barn: Margit	1912-09-20, g m Henning Grip i Stora Åby
Alex	1914-08-11, brukade föräldragården
Olof	1916-07-11,
Lars	1919-02-03,
Ingrid	1911-05-10, flyttade till Jönköping omkring 1950.
Brita	1924-03-01, flyttade till Jönköping.

Oskar var från Kopparp, son till Karl Edvard Gustafsson och Johanna Charlotta Andersdotter. Ester var från Stava. Hennes föräldrar var Karl Johansson och Matilda Larsdotter. Oskar och Ester gifte sig 1911 och bodde de första åren i Kopparp. De kom därefter till Börstabil, där de av Andersson i Ornnäs köpte den östra gården. De fick sex barn. Oskar dog 1938. Ester drev med barnens hjälp gården vidare. Döttrarna Ingrid och Brita och deras söner flyttade omkring år 1950 till Jönköping.

Gården övertogs senare av sonen Alex. Han förblev ogift. År 1948 uppgavs i boken *öGods och gårdarö* att gårdens areal uppgick till 88 hektar, därav 6 hektar åker. Mangårdsbyggnaden uppgavs vara från omkring år 1800

och ekonomibyggnaderna från 1878. På gården fanns då bl.a. tre hästar och 12 nötkreatur.

Efter Alex övertogs gården i slutet av 1960-talet av Arne Palm i Kushult. Idag ägs gården av hans son, Dick Palm i Kushult. Det kan antecknas att Dick är en ättling till Anders Magnus Johansson, som fram till 1902 bodde på ett av de södra torpen. Bostadshuset på gården är uthyrt.

På den västra gården bor Gösta och Kerstin Gustavsson. Gösta är den sjunde generationen i samma släkt på denna gård. Gösta övertog bruket av gården efter faderns död 1955 och köpte den på 1960-talet. År 1970 sålde han sina djur och upphörde med lantbruket. Han började då i stället att sälja färg. Det är många ladugårdar i bygden som han lämnat färg till.

Börstabol har således genomgått samma utveckling som de flesta andra byar i bygden. Den gamla modernäringen har nästintill upphört. Några mjölkkor betar inte längre ute i markerna. Det som förr kunde kallas *mulens marker* har försvunnit och förändrats. De större åkrarna på den östra gården brukas fortfarande.

År 2000 bor åtta personer i Börstabol. Här ingår då också Sten Gustavsson, som med sin hustru bor i en nybyggd villa strax väster om husen i byn.

Jag har här skrivit om människorna i Börstabol under gångna tider. Om de senaste årtiondena och om nutid överlämnar jag till människorna i byn att själva berätta och beskriva.

Det som jag redovisat här är endast som en liten krusning på ytan. Den som vill forska vidare om Börstabol och andra byar i bygden har stora möjligheter. Många arkiv ytterligare kan lämna bidrag till vidare forskning.

Jag har på liknande sätt skrivit om övriga byar i Stava-bygden samt i en särskild berättelse om bygden.

Jönköping i februari 2009
Arne Ivarsson